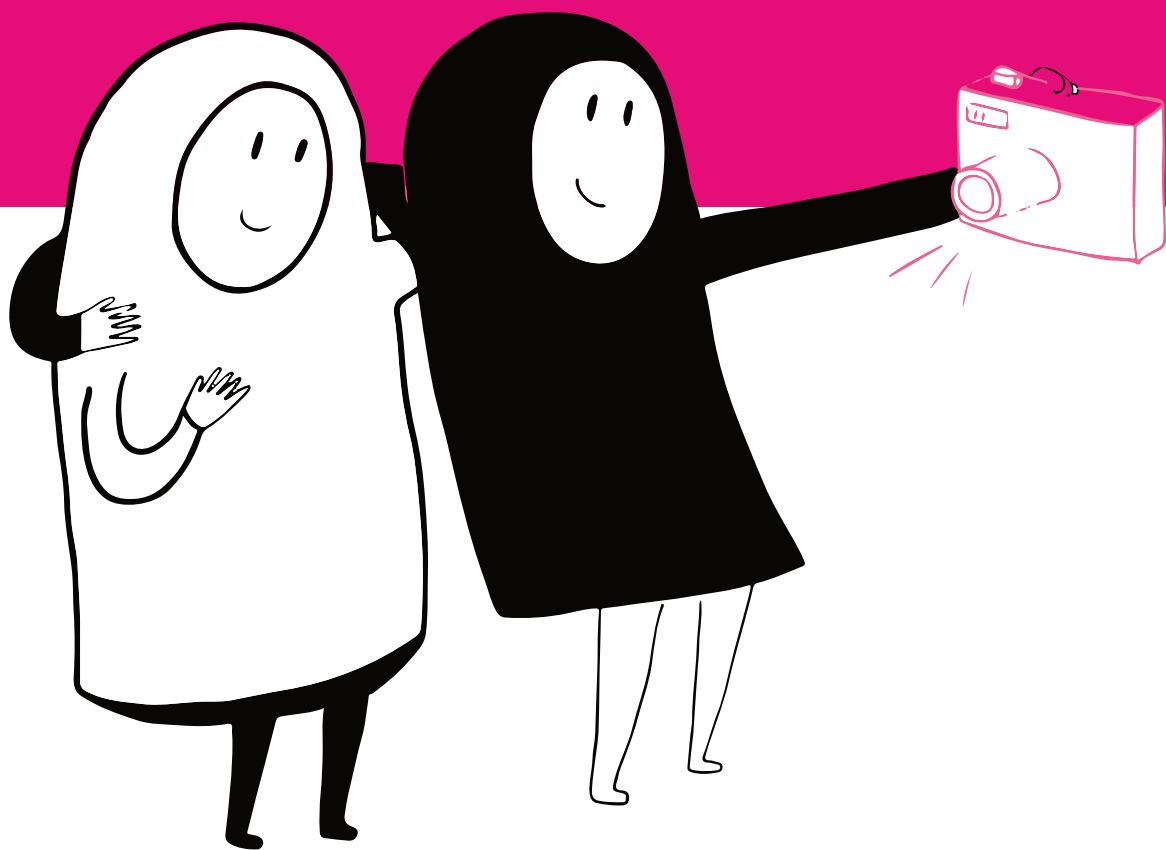

Leren met beelden

Colofon

Leren met beelden

Auteurs: Evy Raes,
Nel Broothaerts (www.incepti.be)

© december 2014

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van Mediawijs.be. Dit educatief pakket werd ontwikkeld door Incepti, in samenwerking met Evy Raes en Jan Staes, Greet Van Cromphaut en Pieter Van Damme.

www.evyraes.be

www.incepti.be

www.mediawijs.be

Voorwoord

Als fotografe zijn beelden helemaal mijn ding. Ik ben dan ook overweldigd en verheugd over de steeds groter wordende rol die beelden vandaag spelen in onze samenleving. Door sociale media worden beelden steeds belangrijker. Ze zijn niet zomaar een weergave van iets, een vastleggen op een gevoelige plaat. Vandaag zijn beelden een communicatiemiddel geworden waarbij woorden overbodig geworden zijn. We delen foto's op Instagram of op Facebook die voor zich spreken, die hun eigen verhaal vertellen en geen extra uitleg vragen. De technologie werkt deze evolutie in de hand. Iedereen heeft vandaag continu een camera bij zich. Dagelijkse details en belangrijke indrukken werden nog nooit zo vlot vastgelegd en gedeeld. We fotograferen en laten ons fotograferen zonder er bij stil te staan. En we delen die foto dan even achteloos met de rest van de wereld. Beeldtaal is een nieuwe taal geworden. Alleen weten we nog niet goed hoe we die moeten spreken.

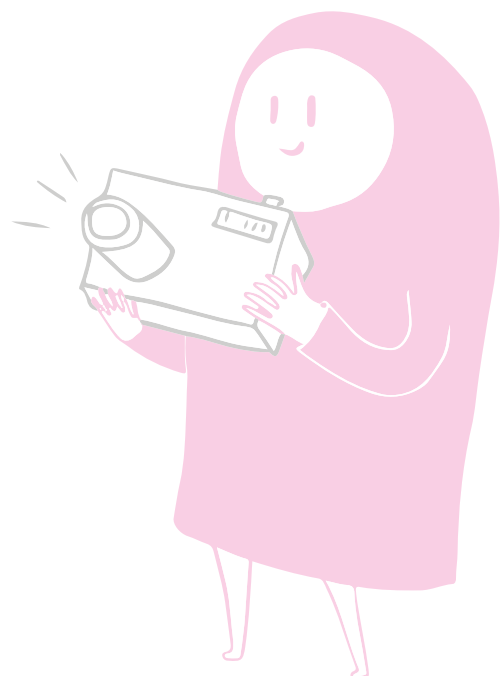
Zeker kinderen en jongeren stappen volop mee in deze evolutie zonder goed te weten hoe ze hiermee concreet om moeten gaan. Beeldtaal is de taal van de jongere generatie. Een taal die op school vaak niet gesproken wordt.

Beeldtaal biedt uitdagingen maar ook extra mogelijkheden voor het onderwijs. Mogelijkheden, want werken met beelden kan een lesmethodiek op zich zijn maar kan ook heel erg interessant lesmateriaal opleveren die heel wat leerprocessen aanschouwelijker maken. Niet alleen in eindtermen of ontwikkelingsdoelen rond media en muzische vorming, maar veel breder dan dat.

Tegelijkertijd brengt dit alles heel wat uitdagingen met zich mee. Want het continu voorhanden zijn van camera's maakt dat kinderen (en volwassenen) ook vaak zomaar klikken zonder precies te weten hoe ze een sterk beeld kunnen maken dat precies het verhaal vertelt dat ze willen vertellen. Uitdagingen omdat kinderen moeten leren om beelden te begrijpen. Niet louter het 'kunnen interpreteren van een (gemanipuleerd) beeld' in deze maatschappij van Photoshop en reclamefoto's. Vandaag moeten we verder kijken dan dat. Het gaat niet langer alleen om interpreteren maar ook om zelf communiceren. Zelf een verhaal vertellen.

Leerkrachten zien vaak wel de mogelijkheden maar struikelen over de uitdagingen. Er is dan ook weinig materiaal voorhanden om beeldtaal in de klas binnen te halen. Het weinige materiaal dat bestaat, richt zich bijna uitsluitend op de negatieve kant van het verhaal, op bescherming, beveiliging, preventie. De positieve kant, het verhaal van communicatie en creativiteit, ontbreekt. We leren alleen hoe we misbruik van die nieuwe taal kunnen detecteren, niet hoe we de taal zelf kunnen spreken. Daarom dit pakket. Om leerkrachten handvaten te geven om concreet met beelden en beeldtaal aan de slag te gaan. Om werkmethodieken aan te reiken die rijk en verrijkend zijn, die kinderen aanmoedigen om hun intuïtieve blik te verscherpen. Om leerkrachten te helpen hen hierin te ondersteunen. Want kinderen moeten leren lezen, schrijven en spreken, niet alleen met woorden, maar ook met beelden.

Evy Raes

Waarom dit pakket?

In onze maatschappij zijn beelden alom tegenwoordig. Nog nooit werden kinderen geconfronteerd met zoveel verschillende schermen en media. Nog nooit hadden ze zelf zo vlot toegang tot fotocamera's via hun smartphones, tablets of compact camera's. Beelden zijn onderdeel van ons leven geworden. Er is dan ook al langer aandacht voor de interpretatie van die beelden. We willen dat onze kinderen beseffen dat een beeld in een context gebruikt moet worden. Dat de maker van een beeld soms iets anders bedoeld dan dat de ontvanger interpreteert. Dat er zoiets bestaat als Photoshop en dat beelden makkelijk gemanipuleerd kunnen worden. We willen kinderen leren dat beelden geen objectieve, maar subjectieve elementen zijn en dat ze hier kritisch tegenover moeten staan.

Dit zijn inderdaad belangrijke leerpunten. Maar vandaag moeten we verder gaan dan dat. Doordat camera's zo makkelijk voorhanden zijn, zijn kinderen niet langer enkel consument maar ook producent van beelden. Beelden zijn een communicatiemiddel op zich geworden. Ze worden gedeeld via (sociale) media om een verhaal te vertellen, om een indruk over te brengen. Beelden zijn een taal geworden en het is de rol van onder andere het onderwijs om kinderen ook die taal (beter) te leren spreken.

De focus in dit pakket ligt dan ook op het zelf maken van beelden. Het bewust maken van een foto is een belangrijke start van de beeldtaal: het zal ervoor zorgen dat je beelden precies datgene vertellen wat je wilt vertellen. Dit pakket vertrekt vanuit de visie dat het kind producent is van beelden en heeft als centrale vraag 'hoe kan het kind beter en bewuster foto's maken?'. Want de camera is vaak dommer dan we denken. Kinderen moeten leren vertrouwen op hun eigen ogen en concrete technieken leren om wat ze zien te vertalen op een foto. Ze moeten leren om zelf bewust hun omgeving te veranderen om een sterkere compositie te krijgen. Ze moeten leren, durven kijken en observeren. Kortom, dit pakket helpt kinderen te leren om foto's te 'maken', niet zomaar foto's te nemen.

Tegelijkertijd wordt het interpreteren van beelden niet uitgesloten in dit lesmateriaal. De leerlingen koppelen hun zelfgemaakte beelden regelmatig terug naar elkaar en bekijken elkaars materiaal en voorbeelden. Zo leren ze kijken vanuit verschillende perspectieven en zullen ze hun eigen handelen hierop afstemmen. Het met elkaar delen en samen bespreken van beelden vormen een sterke leerstimulus.

Maar als vertrekpunt kiezen we dus het maken van de beelden. Door zelf te fotograferen, worden kinderen zich bewuster van wat er allemaal een rol speelt bij fotografie. Ze leren kijken naar beelden, deze interpreteren en niet gewoon te consumeren en voor 'waar' aannemen. Bovendien leren ze er ook zelf mee te communiceren.

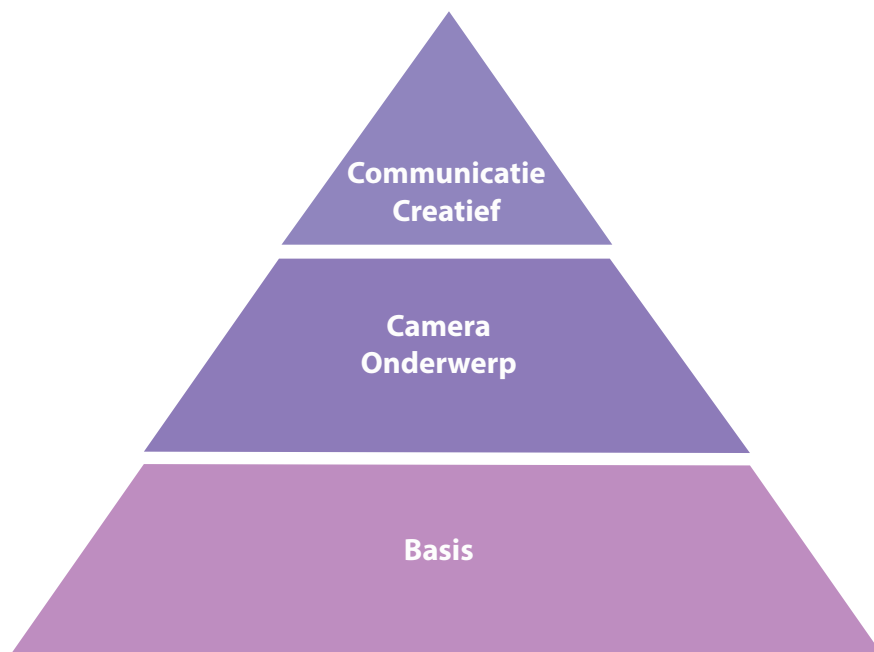
Dit pakket kadert mooi in hele mediawijsheid-verhaal, maar bekijkt het ook breder dan dat. Beeldtaal kan perfect in diverse vakken geïntegreerd worden. Het leent zich perfect tot 'out of the box denken'. Zo kan de leerlijn rond breuken prachtig didactisch vormgegeven worden aan de hand van beelden die kinderen zelf maken. Klasgesprekken rond godsdienst of levensleer kunnen extra diepgang krijgen door beeldmateriaal. Poëzie kan met woorden uitgedrukt worden maar heel mooi aangevuld en besproken worden door middel van beelden. De voorbeelden zijn legio, de mogelijkheden eindeloos. Beeldtaal is een taal, net zoals woorden dat zijn. Een taal die per definitie vakoverschrijdend werkt. Door beelden ook effectief te integreren in een vakoverschrijdende aanpak, zal de leerwinst stijgen.

Hoe zit dit pakket in elkaar?

OPBOUW

De methodieken in dit pakket zijn opgebouwd in een basis, een middenbouw en een bovenbouw. Waar de basis gaat naar de onmisbare fundamenteën van de fotografie, bekijkt de middenbouw hoe beelden kunnen verfijnd en verbeterd worden om via de bovenbouw te komen tot een creatief en communicatief gebruik van deze beelden.

Methodieken uit de basis zijn cruciaal als je kinderen wil leren om sterke beelden te maken. Deze zijn absoluut noodzakelijk voor een goed leerresultaat en moeten dan ook gegeven worden.

De methodieken uit de midden- en bovenbouw zijn losstaand. Ze kunnen individueel of allemaal na elkaar gebruikt worden, afhankelijk van de tijd die je als leerkracht aan dit thema wil besteden. Je kan er als leerkracht dus die methodieken uitpikken die jou en je klasgroep het meest aanspreken. Tegelijkertijd is het belangrijk om te weten dat er een opbouw in de verschillende hoofdstukken zit. Per hoofdstuk komen eerst de eenvoudigere opdrachten aan bod. Deze opdrachten worden gradueel complexer en meer tijdrovend. Ook de verschillende bouwstenen van de piramide zijn methodisch met elkaar verbonden. De opdrachten uit de bovenbouw, namelijk het communicatief en creatief gebruik van beelden, zullen rijker zijn als er eerder aandacht werd besteed aan methodieken uit de middenbouw.

Elke methodiek vertrekt vanuit een beschouwende instap waarbij gebruik gemaakt wordt van bekende beelden. De titels van de werken en hun fotograaf staan vermeld in de methodiek. Zo zijn ze perfect 'googlebaar'.

In dit digitale dossier zijn slechts een aantal methodieken opgenomen. Het geheel van methodieken kan je vinden in het gelijknamige boek 'Leren met beelden' dat uitgegeven wordt bij Lannoo Campus.

Hoofdstuk 1: de basis

1. En toen was er licht !

De leerlingen leren nadenken over de rol van verschillende lichtbronnen op het maken en slagen van een foto

2. Scherp of onscherp?

Hoe zorg je ervoor dat je foto scherp is?

3. Staan of liever liggen?

Nadenken over cadrage

4. Kom eens een beetje dichterbij

Weten hoe en wanneer in te zoomen

5. Duik in het decor

Bewust zijn van (het belang van) de achtergrond van je foto

Hoofdstuk 2: de camera

1. Een foto is een puzzel

Aan de hand van het raster van je camera de verschillende elementen op je foto goed positioneren

2. Honey, I shrunk the kids

Kikvors-, vogel- of nog een ander perspectief?

3. Schilderen met licht

Sluitertijd en een portie creativiteit geven een verbluffend resultaat

4. Bekijk het in zwart-wit of in de juiste kleur?

Spelen met over- en onderbelichting

5. Schaduw en silhouet

Een schaduwspel in beeld gebracht

Hoofdstuk 3: het onderwerp

1. Kleur

Monotoon of complementair?

2. Patronen

Zelf creatief aan de slag om een mooi en interessant patroon te maken

3. Horen wij samen?

Het effect van afstand en nabijheid

4. Hou het in balans

Hoe breng je evenwicht in je compositie?

5. Spiegeltje, spiegeltje,...

Spelen met reflectie

6. Zorg dat je er een lijn in ziet

Het concept van convergerende lijnen

Hoofdstuk 4: Communicatie

1. Kader, kader aan de wand...

Maak door zelf een kader te ontwerpen je beeld nòg interessanter

2. We maken een kringetje

Welke associaties roepen beelden bij je op?

3. Knippen en plakken

Welk verhaal krijg je als je in je foto's knipt?

4. Selfie-time

Dè fototrend van dit moment onder de loep genomen

5. Spreken met foto's

Kunnen beelden woorden vervangen? Kan je echt spreken met foto's?

Hoofdstuk 5: Creatief

1. Teken in je foto

Combineer foto's met tekeningen en je krijgt superleuke beelden

2. Ik zie, ik zie wat jij niet ziet

Maak je eigen zoekplaat

3. Maak je eigen lens

Met gekleurde zelfgemaakte lensjes krijg je de leukste, creatiefste foto's

4. Knipperdeknip

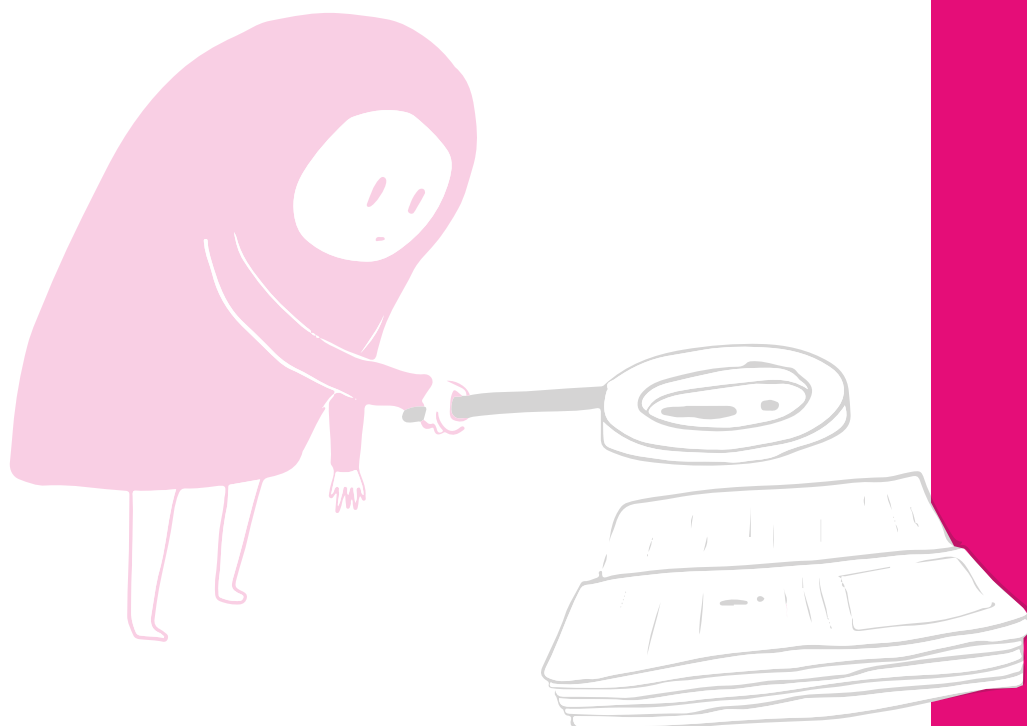
Durf jij de schaar zetten in je eigen foto's?

5. Optische illusies

Hoe kan je de kijker misleiden en mooie effecten creëren?

6. Tentoonstelling

We leggen alles wat we geleerd hebben samen en tonen het aan de wereld !

Als je kinderen zelf wil laten fotograferen, heb je camera's nodig. De methodieken in dit pakket gaan ervan uit dat scholen niet voor elke leerling een camera voorhanden hebben. Daarom wordt telkens gewerkt in groepjes van 4 leerlingen per camera. Je kan werken met klas- / schoolcamera's of aan de leerlingen vragen om zelf een camera van thuis mee te brengen. Kies je voor de laatste aanpak, probeer er dan voor te zorgen dat leerlingen enkel met hun eigen camera fotograferen, om problemen met eventuele schade te vermijden. Smartphones zijn zeker ook bruikbaar in dit kader. Tablets liggen daarentegen moeilijker omdat ze onhandiger te hanteren zijn.

Per groepje wordt er in elke methodiek een fotograaf aangeduid. Wordt er gewerkt met persoonlijke camera's, zullen dit vaak dezelfde kinderen zijn. Werk je met klascamera's, probeer dan zoveel mogelijk af te wisselen in deze rol. De kinderen die zelf niet fotograferen, hebben echter geen passieve rol. Ze kijken, bespreken en doen ook mee. De foto wordt door de groep gemaakt, niet door de fotograaf van dienst.

Heb je toch voor elke leerling een camera voorhanden? Dan nog blijven deze methodieken zeker bruikbaar. De klasgesprekken en besprekingen in groep worden dan echter nog belangrijker, want het is door deze ervaringsuitwisseling dat een extra leerdimensie gecreëerd wordt.

Bij de meeste methodieken wordt gewerkt met de combinatie van een individueel leermoment en een klassikale bespreking. Deze ervaringsuitwisseling is belangrijk. Om deze mogelijk te maken, moeten leerlingen hun foto kunnen laten zien aan anderen om die zelf toe te lichten of om er feedback op te krijgen van jou of hun medeleerlingen. Daarom is er in de meeste methodieken sprake van een projectiemogelijkheid. Deze projectie kan verschillende vormen aannemen: via een smartboard, een beamer of, indien het niet anders kan, zelfs afgeprint. Werk je met compact camera's, kan je de SD-kaartjes rechtstreeks in de computer steken en van hieruit projecteren of je kan werken met een kaartlezer. Zijn er ook smartphones in het spel, zorg dat je dan ook de USB-kabels voorhanden hebt om de link te maken naar de computer en de projectiemogelijkheid.

In een klein aantal methodieken moeten leerlingen hun foto's afdrukken. Dit kan je via de klascomputer en -printer doen (opnieuw via de SD-kaart of USB-kabel) of de leerlingen vragen dit thuis te doen.

Als sluitstuk van elke methodiek en van elk didactisch proces, wordt een moment van zelfevaluatie voorzien. Aan de leerlingen wordt gevraagd om zelf een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaal-schriftje. Voorzie dus voor elke leerling een schriftje dat ze zelf kunnen versieren en vormgeven. Na elke methodiek, formuleert elke leerling individueel zijn of haar conclusie, gedeeltelijk aan de hand van beelden, gedeeltelijk aan de hand van woorden. Ze denken goed na wat ze denken geleerd te hebben van deze les en schrijven dit leerpunt op in hun schriftje. Om dit te illustreren kleven ze hierbij een 'negatief beeld' (dat geen rekening houdt met hun leerpunt) en een 'positief beeld' (waarbij het dus wel goed gelukt is). Zo kan een leerpunt bijvoorbeeld zijn 'ik moet dichterbij mijn onderwerp gaan staan in plaats van in te zoomen, anders is mijn beeld niet scherp'. Deze conclusie kan dan vergezeld worden van een beeld dat onscherp is door te zoomen en een tweede dat van dichtbij en dus scherp genomen is.

Belangrijk hierbij is dat het hier gaat om zelfevaluatie die door de leerlingen individueel gebeurt, ook al hebben ze tijdens de methodiek misschien in groep gewerkt. Dit moment van zelfevaluatie kan dus perfect als vorm van 'huiswerk' meegegeven worden. Onthoud wel dat het hier gaat om zelfevaluatie waarbij de leerlingen zelf hun leerpunt formuleren. Als leerkracht kan je dus hoogstens controleren en evalueren of ze de evaluatie in het schriftje ingevuld hebben, maar niet wat ze juist denken geleerd te hebben. De leerpunten kunnen voor elke leerling verschillend zijn.

Voor wie is dit pakket gemaakt?

De methodieken in dit pakket werken met beelden die kinderen zelf maken. Dit maakt het pakket bijzonder breed bruikbaar. De methodieken werden uitgetest en goed bevonden van het eerste tot het zesde leerjaar, in het regulier zowel als het buitengewoon basisonderwijs. Jij kent als leerkracht je klas natuurlijk het beste, dus jij kan het best inschatten tot welke oefeningen ze wel en tot welke ze minder in staat zijn.

Een aantal methodieken biedt, naast de basismethodiek, ook een uitbreiding aan. Deze uitbreidingen zijn vooral geschikt voor oudere kinderen en bouwen voort op de eerder opgedane kennis.

De methodieken in dit pakket zijn rechtstreeks coherent met en illustratief voor de volgende vakoverschrijdende eindtermen van het basisonderwijs.

1. VAKOVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN MUZISCHE VORMING

Muzische vorming - Beeld

De leerlingen kunnen

- 1.1 door middel van kunst- en beeldbeschouwing een persoonlijk waardeoordeel ontwikkelen over beelden en beeldende kunst van vroeger, van nu en van verschillende culturen (attitude)
- 1.2 door betasten en voelen (tactiel), door kijken en zien (visueel) impressies opdoen, verwerken en erover praten
- 1.3 beeldinformatie herkennen, begrijpen, interpreteren en er kritisch tegenover staan
- 1.4 plezier en voldoening vinden in het beeldend vormgeven en genieten van wat beeldend is vormgegeven (attitude)
- 1.5 beeldende problemen oplossen, technieken toepassen en gereedschappen en materialen hanteren om beeldend vorm te geven op een manier die hen voldoet
- 1.6 tactiele, visuele impressies, ervaringen, gevoelens en fantasieën op een beeldende manier weergeven

Muzische vorming - Media

De leerlingen kunnen

- 1.1 beeldsignalen waarnemen zodat men opvallend goede en minder geslaagde dingen kan doorzoeken en herkennen
- 1.2 ervaren dat een visueel beeld al dan niet vergezeld van een nieuw geluid steeds een nieuwe werkelijkheid kan oproepen
- 1.3 soorten van eenvoudige hedendaagse audiovisuele opnamen en weergavetoestellen (informatiedragers) aanwijzen, benoemen en ze creatief bedienen
- 1.4 een eigen audiovisuele taal gebruiken en het massale audiovisuele aanbod een relativerende plaats toekennen
- 1.5 eenvoudige, audiovisuele informatie uit de eigen belevingswereld herkennen, onderzoeken en vergelijken

Muzische vorming - Attitudes

De leerlingen kunnen

- 6.1** blijvend nieuwe dingen uit hun omgeving ontdekken
- 6.2** zonder vooroordelen naar kunst kijken en luisteren
- 6.3** genieten van het muzisch handelen waardoor hun expressiemogelijkheden verruimen
- 6.4** vertrouwen op hun eigen expressiemogelijkheden en durven hun creatieve uitingen tonen
- 6.5** respect betonen voor uitingen van leeftijdgenoten, behorend tot eigen en andere culturen

2. VAKOVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN ICT

De leerlingen kunnen

- 2** gebruiken ict op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier
- 5** kunnen ict gebruiken om eigen ideeën creatief vorm te geven
- 7** kunnen ict gebruiken bij het voorstellen van informatie aan anderen
- 8** kunnen ict gebruiken om op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier te communiceren

Zoals gezegd is dit pakket doorheen het hele basisonderwijs bruikbaar. Exemplarisch geven we hier de **eindtermen en ontwikkelingsdoelen** mee waaraan dit pakket beantwoordt.

3. LEERPLANDOELEN GO!

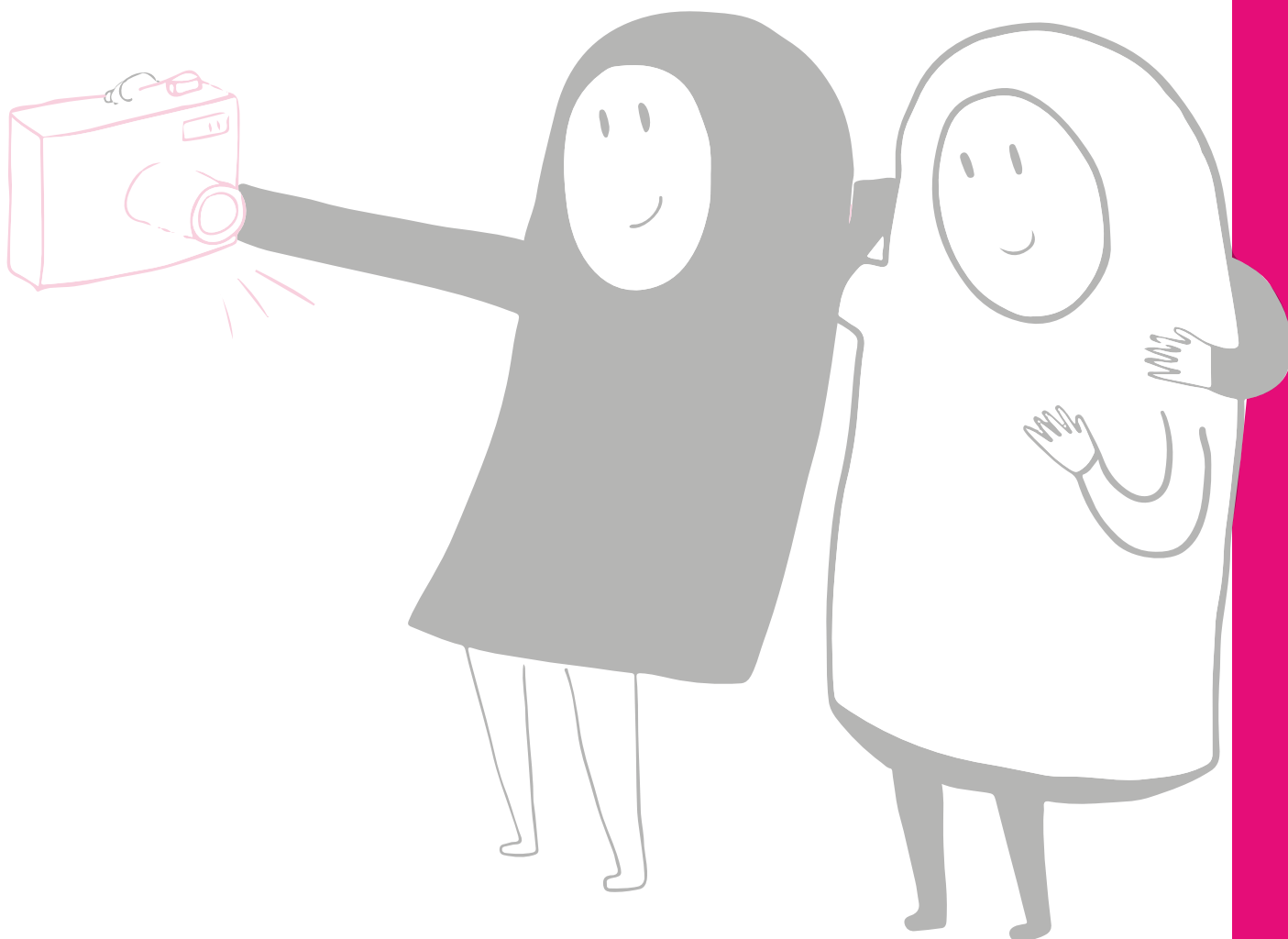
WO

De leerlingen kunnen

- 3.1.1.28** kritisch zijn en een eigen mening formuleren
- 3.1.2.1** een taak binnen de groep op een verantwoordelijke wijze oppakken
- 3.1.2.2** samenwerken met anderen, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine
- 3.1.2.5** bij groepstaken leiding geven en onder leiding van een medeleerling meewerken

Muzische vorming

Zie vakoverschrijdende eindtermen Muzische Vorming (pag.10)

3. LEERPLANDOELEN VVKBAO

MEDIAOPVOEDING

ME 1.2	De eigenheid van verschillende media(talen) en de mediawereld ontdekken, aanvoelen en begrijpen
ME 1.3	Het aan media verbonden communicatieproces van 'zenden' en 'ontvangen' ervaren, begrijpen en illustreren
ME 1.6	De mogelijkheden van de media(talen) ontdekken om eigen ideeën, gevoelens, gebeurtenissen en informatie vorm te geven en te verwerken
ME 1.9	De media(talen) ontdekken die het best bij hun persoonlijkheid aansluiten, en die ontwikkelen
ME 1.10	In audiovisuele media de volgende bouwstenen ervaren, herkennen, benoemen en gebruiken: geluid, licht, kader, montage en beeldbewerking
ME 1.12	Genoegen (plezier) beleven aan de omgang met media
ME 1.15	Bereid zijn de eigen mediageletterdheid (eigen talent) te tonen
ME I 3.1	De mogelijkheden van voor hen bedoelde media-middelen ontdekken
ME I 3.2	Voor hen bedoelde mediamiddelen creatief kunnen aanwenden
ME I 3.3	Technische vaardigheid ontwikkelen bij het gebruik van voor hen toegankelijke media-middelen
ME I 3.4	Voor hen bedoelde mediamiddelen op een veilige en verantwoorde manier gebruiken
ME I 3.7	Bereid zijn technische en instrumentele vaardigheid met betrekking tot media te ontwikkelen door te oefenen (leren leren)
ME W 2.1	Inzien dat de informatie uit media vaak een subjectieve weergave van de werkelijkheid is
ME W 2.2	Ervaren en vaststellen hoe verschillende media elkaar onderling kunnen beïnvloeden (geluid, klank, beweging ...)
ME W 2.3	Beseffen dat eenzelfde mediaboodschap vanuit verschillende standpunten op een andere manier ervaren kan worden
ME W 2.4	Mediaboodschappen kritisch beoordelen naar inhoud, vorm of gebruik
ME W 2.5	Inzicht verwerven in de verschillende functies van media (communicatie, informatieverwerking, welbevinden verhogen, vorming, creatief vormgeven ...)
ME W 2.7	Inzien dat bepaalde mediacontent positieve en negatieve gevolgen kan hebben voor het eigen welzijn en dat van anderen
ME W 2.8	Bij het ontwerpen van mediacontent rekening houden met de mogelijke gevolgen ervan voor zichzelf en anderen
ME W 2.9	De mogelijkheden van de media op een positieve, verantwoorde en waardebewuste manier aanwenden
ME W 2.10	Interesse tonen voor het mediagebruik van anderen behorend tot de eigen en andere culturen
ME W 2.11	Nieuwsgierig zijn naar het sociale netwerk achter de media
ME W 2.12	Een kritische en reflecterende houding ontwikkelen ten opzichte van de eigen en andersmans omgang met media en met de mediawereld
ME W 2.13	De mening van anderen over media en de media-wereld respecteren
ME W 2.14	Inzien hoe de ontwikkeling van mediacompetentie bijdraagt tot de eigen zelfredzaamheid
ME W 2.15	Bereid zijn om op een genuanceerde en toekomstgerichte wijze mee te evolueren met de ontwikkelingen van media (levenslang leren)

MUZISCHE VORMING

- MUZO AD 1.1** Geconcentreerd bekijken, beluisteren, betasten, smaken, ruiken
- MUZO AD 1.2** Stil blijven staan bij wat je waarneemt, om er iets in te herkennen, om de sfeer te proeven (in plaats van voorbij te hollen aan de prikkels van buiten)
- MUZO AD 2**
(alle onderdelen) De wereld, en in het bijzonder de muzische expressie daarvan, met een open houding benaderen
- MUZO AD 3**
(alle onderdelen) De eigenheid van de muzische expressievorm aanvoelen, begrijpen en waarderen
- MUZO AD 4**
(alle onderdelen) Gevoelig zijn voor het overdrachtelijk of symbolisch karakter van een muzische expressievorm
- MUZO AD 5.1** Achter een expressieve creatie een mens zoeken die iets wil zeggen
- MUZO AD 5.2** De kunstzinnige expressie beschouwen als de uitdrukking van een boodschap, van een persoon of een gemeenschap
- MUZO AD 6.3** De mogelijkheden tot zelfexpressie ontdekken
- MUZO AD 7.1** De relatie zien tussen de (onze) kunstzinnige activiteit en de buitengewone creaties van kunstenaars
- MUZO AD 11.1** Respect betonen voor de uitingen van leeftijdsgenoten die tot de eigen en andere culturen behoren
- MUZO AD 11.2** Dat houdt in: een eigen mening durven geven over kunstzinnige creaties of kunstwerken
- MUZO AD 12**
(alle onderdelen) Erop gericht zijn de eigen ervaringen, ideeën, gevoelens en waardering in muzische talen uit te drukken
- MUZO AD 13**
(alle onderdelen) Erop gericht zijn muzische expressiemogelijkheden te exploreren en ermee te experimenteren
- MUZO AD 14**
(alle onderdelen) Technische vaardigheden in verband met muzische vormgeving trachten te beheersen
- MUZO AD 15.1** Allerlei belevingsmomenten bij jezelf opdiepen
- MUZO AD 15.2** Tussen je voorstellingen ongewone verbanden trachten te leggen of er niet-bestaande combinaties mee maken (associatief en divergent denken)
- MUZO AD 15.3** De werkelijkheid op een speelse manier benaderen
- MUZO AD 16**
(alle onderdelen) Gericht zijn op een oorspronkelijke vormgeving
- MUZO AD 17.2** Dat houdt in: de zeggingskracht van de uitbeelding vergroten (accenten leggen, weglaten wat niet essentieel is, een verrassend element inbouwen, variatie, herhaling en tegenstellingen inbrengen...)
- MUZO AD 18**
(alle onderdelen) Werken vanuit geloof in eigen kunnen.
- MUZO AD 19**
(alle onderdelen) Genoegen beleven aan muzisch bezig zijn
- MUZO AD 20**
(alle onderdelen) Overal mogelijkheden tot muzische vormgeving ontdekken en toepassen
- MUZO AD 21**
(alle onderdelen) Het muzisch bezig zijn zelf kunnen verrijken en sturen (leren leren)

Alle onderdelen van de Leerplandoelen 'Beeldopvoeding': MUZO BE 1 => MUZO BE 40

Alle onderdelen van de Leerplandoelen 'Muzisch taalgebruik': MUZO MT 1 => MUZO MT 21

WERELDORIËNTATIE - ONDERDEEL 'MENS EN HET MUZISCHE'

WO MU 3.1 (alle onderdelen)	Kinderen zijn gevoelig voor en genieten van de muzische expressie in hun omgeving
WO MU 3.2 (alle onderdelen)	Kinderen zijn zich bewust van de gevoelens die schoonheidservaringen bij hen oproepen en durven die uiten
WO MU 3.3 (alle onderdelen)	Kinderen merken verschillende schoonheidsaspecten op in hun omgeving
WO MU 3.4 (alle onderdelen)	Kinderen zien in dat verschillende mensen verschillende schoonheidscriteria hanteren
WO MU 3.5	Kinderen houden rekening met verschillende schoonheidsaspecten als ze zelf iets maken of uitdrukken

Naast deze eindtermen en leerplandoelen, sluit dit pakket ook aan bij onderdelen uit de leergebieden Nederlands en Sociale Vaardigheden. Bijna alle methodieken maken immers gebruik van een vorm van groepswerking waarin leerlingen met elkaar samenwerken, meningen delen, discussiëren en tot een gezamenlijk product komen.

Tegelijkertijd combineren de meeste methodieken groeps- of individueel werk met klassikale uitwisseling en het voorstellen van hun meest geslaagde foto's. Hierdoor worden ook spreek- en luistervaardigheden ingeoefend.

Maar ik ben helemaal geen fotograaf ?!

Sommige leerkrachten laten zich mogelijkwijze afschrikken om dit pakket te gebruiken omdat ze het gevoel hebben dat ze zelf te weinig fotografische vaardigheden hebben om leerlingen te leren hoe kwaliteitsvolle beelden te maken. We kunnen jullie echter geruststellen. Het is absoluut niet nodig dat je als leerkracht zelf amateurfotograaf bent om dit pakket te kunnen gebruiken. Technische vaardigheden worden door middel van de methodieken uitgelegd en opgebouwd, op basis van de ervaringen die kinderen doorlopen doorheen de methodiek. De methodische opbouw draagt de ontwikkeling van de technische leerpunten in zich, dus daar hoef je je geen zorgen over te maken. Ook geven de meeste methodieken bij het begin achtergrondinformatie mee die je zal ondersteunen en die inspiratie biedt door middel van verwijzingen naar gekende fotografen.

Jouw rol als leerkracht is in deze methodieken een faciliterende rol. Jij schetst het kader waarin de kinderen zelf aan de slag gaan. Jouw belangrijkste missie is dat de kinderen leren kijken naar hun omgeving en door hun lens. Dat ze durven hun omgeving aan te passen om het verhaal te vertellen dat ze willen vertellen. Ze leren zich te concentreren en samen te werken. Ze worden uitgedaagd om creatief te zijn. Dat zijn de dingen die jij als leerkracht moet stimuleren. En daar hoef je geen fotograaf voor te zijn! Integendeel, daar kan je best leerkracht voor zijn...

Voor meer info

Interessante boeken:

Kijk ! Spelen met fotografie van Evy Raes, uitgegeven bij Lannoo, is het boek waarop dit pakket een aanvulling is. Via de opdrachten uit het boek kunnen de leerlingen ook individueel aan de slag gaan.

Interessante websites

Algemene info over fotografie:

Engels stopmotion video voor kinderen over de geschiedenis van fotografie:

<http://www.picturecorrect.com/tips/the-history-of-photography/>

Online collectie van de Amerikaanse fotograaf Robert Frank (analoog oa met contactbladen):

<http://www.nga.gov/content/ngaweb/features/robert-frank.html?from=home-page>

Specifieke toepassingen:

'Spelen met eten':

<http://instagram.com/idafrosc/>

'Spelen met de maan':

<http://www.thisiscolossal.com/2014/05/photographer-laurent-lavender-plays-with-the-moon/>

Leuke apps voor wie mobiel of online nog verder aan de slag wil gaan.

Online delen en becommentariëren van beelden via:

Instagram (gratis, publiek of privé account) waarmee je ook foto's kan bewerken en filters kan toevoegen

Facebook (gratis, publiek of privé account)

Twitter (gratis, publiek of privé account)

Hipstamatic (gratis, publiek of privé account) waarmee je ook foto's kan bewerken en filters kan toevoegen

Bewerken van foto's

Snapseed (gratis)

Communiceren op basis van beelden

Snapchat (gratis, publiek of privé account) waarmee je een foto die je toegestuurd krijgt slechts 10 seconden te zien krijgt. Je kan tekst en tekeningen toevoegen, maar het 'chatten' gebeurt vaak louter alleen op basis van beelden

Fotograferen

Camme (gratis) waarmee je onder andere selfies kan maken door hand opsteken, naast andere toepassingen

Imosaic (gratis) waarmee je via verschillende foto's figuren kan maken

Andere toepassingen

Aurasma (gratis) herkent beelden die de kinderen 'inscannen' en geeft andere afbeeldingen of links naar video's. Heeft dus heel wat leuke toepassingen om opdrachten of vragen te verstoppen

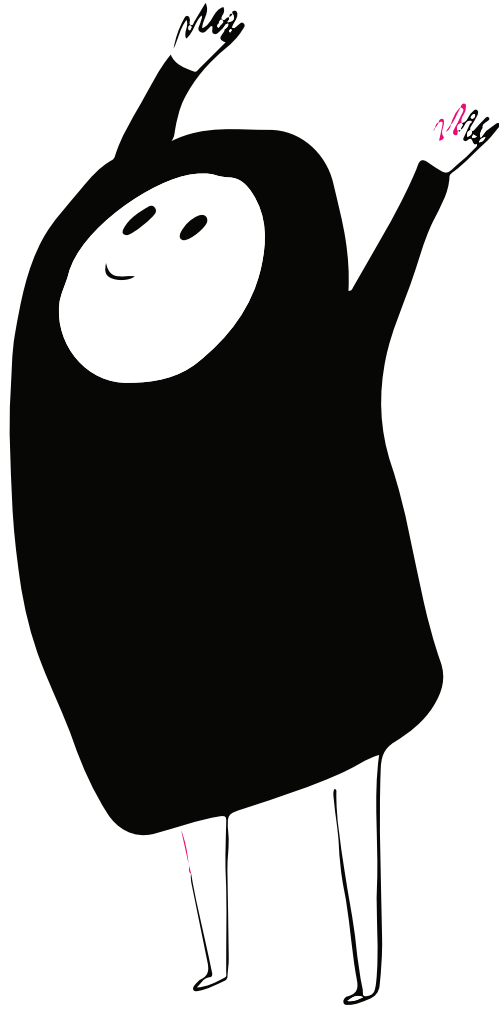
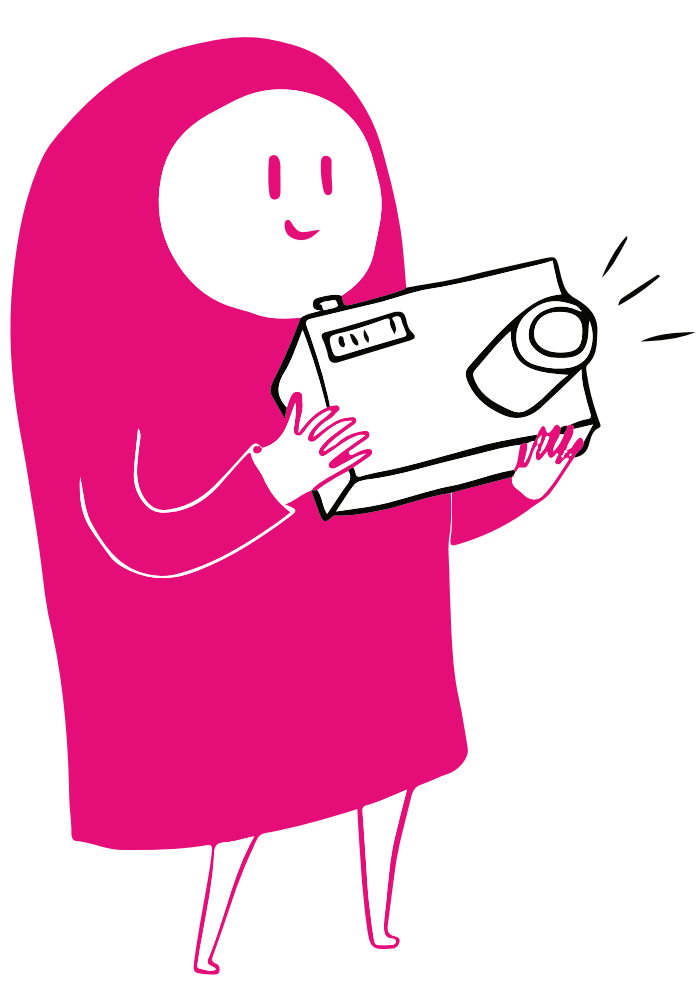
LOMAP (Gratis, enkel voor Android). Via een wandeling brengen de kinderen hun omgeving in beeld en voegen een kleurfilter toe door rating. Er zijn ook meer integrale toepassingen mogelijk zoals het bestellen van postkaartjes of poster

Stop Motion, iMotion of Lego Video (alle drie gratis). Op basis van je zelfgemaakte beelden een stopmotion filmpje maken dat je makkelijk kan aanpassen. Heeft ook een auto-montage-functie

Kabaam (0,89 EUR) waarmee je een eigen stripverhaal kan maken

Toca Tailor (gratis). Ontwerp je eigen kledij op basis van foto's

Blurb (gratis). Maak je eigen boeken aan – met geluid, zowel digitaal als achteraf prints bestellen. Geweldige applicatie voor visual storytelling

Hoofdstuk 1

de basis

Hoofdstuk 1

de basis

1. En toen was er licht !
2. Scherp of onscherp?
3. Staan of liever liggen?
4. Kom eens een beetje dichterbij
5. Duik in het decor

Leerlingen beseffen het cruciale belang van licht voor het welslagen van foto's.
Leerlingen leren de lichtsterkte van dingen en voorwerpen inschatten.

Fotografie bestaat uit 2 Latijnse woorden 'foto' en 'grafie' oftewel 'licht' en 'schrijven'. Foto's nemen is dus eigenlijk schrijven met licht. Zonder licht, heb je geen foto.

Instap

Vraag aan de leerlingen wie al eens bij een professionele fotograaf is langs geweest voor een fotoshoot. Of heeft iemand dat al op televisie gezien? Wat valt je dan op op zo'n set? Er staan steeds grote lampen die de fotograaf op het model richt. En hoe maak je foto's in het donker? Dan gaat vaak automatisch de flits aan.

Leskern

1. Leg de leerlingen uit dat licht cruciaal is voor het nemen van een foto. Zonder licht, geen foto. Maak hierbij de vergelijking met water en planten. Een foto moet precies genoeg licht krijgen, net zoals een plant net genoeg water moet krijgen.
 - Bij te veel water, verdrinkt de plant. Bij te veel licht, 'verdrinkt' de foto en wordt deze wit.
 - Bij te weinig water, verdort de plant. Bij te weinig licht wordt een foto heel erg triestig en wordt deze zwart

Vraag aan de leerlingen wat zij zien als er te weinig licht is, bijvoorbeeld in een kelder of een anderen donkere kamer. Precies... zwart. Dat geldt dus ook voor een foto.
2. Laat kinderen 5 foto's nemen van dingen die licht geven of laat hen lichtbronnen tekenen. Verzamel de foto's.
3. Orden klassikaal de verschillende lichtbronnen op het bord van de leerlingen naargelang hun sterkte, van zwak licht naar sterk licht. Gebruik daarbij het schema op het werkblad als leidraad maar voeg ook de voorbeelden die de kinderen zelf verzonnen hebben eraan toe.

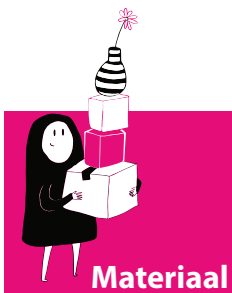
Voorbeelden:

- **De maan:** geeft geen licht, maar weerkaatst. Door de grote afstand tussen ons en de maan, is dit ook al erg afgezwakt.
- **Een spiegel:** geeft geen licht, maar reflecteert. Probeer maar eens het zonlicht te vangen met je horloge of een klein spiegeltje. Daar krijg je leuke witte vlekjes van.
- **Een gsm-scherm:** 's nachts zien we dat goed, maar veel licht geeft dit niet.
- **Een kaars:** ons oog went aan de hoeveelheid licht 's nachts, maar heel veel licht geeft dit niet. Het is niet makkelijk om bijvoorbeeld een boek te lezen bij kaarslicht.

- **Een fietslamp:** geeft een beetje licht, maar niet veel.
- **Een zaklamp:** met een sterke zaklamp kun je in het donker goed zien waar je loopt, maar al de rest, daar waar het licht niet valt, wordt zwart (wordt ook uitgetest bij opdracht 2.3 'schrijven met licht', dan zien ze waar er licht valt en waar niet en wat het effect daarvan is.)
- **De flits van je compactcamera:** is net genoeg om iemand tot op één meter in het donker te fotograferen. Een kerktoeren of iets anders veraf kan die niet belichten. Vraag aan de leerlingen of ze hier zelf al ervaring mee hebben.
- **Een klein sfeerlampje:** verlicht maar een stuk van de kamer.
- **Een spaarlamp aan het plafond:** verlicht heel de kamer, maar is zwakker dan een (standaard) gloeilamp.
- **Een gloeilamp:** verlicht heel de kamer, geeft meer licht dan spaarlamp.
- **De zon:** de sterkste lichtbron van allemaal. Herinner de leerlingen eraan dat de zon er overdag altijd is, ook bij bewolkt weer. Alleen is het licht dan zwakker omdat er wolken tussen zitten. Bij volle zon heb je het meeste licht en ga je dus de scherpste foto's hebben.

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

Knip de verschillende lichtbronnen op het werkblad uit zodat je ze samen met de leerlingen in de juiste volgorde op het bord kan hangen. Ook de foto's en / of tekeningen die door de kinderen zelf gemaakt werden, plaats je er tijdens het klasgesprek tussen. Conclusieschriftjes

UITBREIDING

Ook de camera heeft een lichtbron: de flits. We kunnen dus de camera zelf gebruiken om te ervaren wat de afstand tot de lichtbron doet met een foto.

1. Ga naar een donkere ruimte.
2. Duid in elk groepje een fotograaf van dienst en een model van dienst aan. Beide gaan tegenover elkaar staan. De twee overige groepsleden gaan bij de fotograaf staan en observeren het effect.
3. De fotograaf neemt een foto met flits van het model van heel dichtbij (10 cm).
4. Het model gaat 1 stap achteruit, de fotograaf neemt opnieuw een foto. Het model gaat 2 stappen achteruit, de fotograaf neemt een foto. Enzovoort... Ga net zo lang door tot fotograaf en model zo ver mogelijk uit elkaar staan.
5. Pik er 1 groepje uit als voorbeeld. Projecteer de foto's op een groot scherm om de foto's te beoordelen. Zien de leerlingen het kwaliteitsverschil? Op 10cm is de foto volledig 'kapot geflitst' en zie je niet meer wat er op staat. Als het model heel ver staat, kan het licht niet zover en wordt hij / zij moeilijk zichtbaar. Het kleine flitsje heeft immers niet veel kracht (en batterij !!). De ideale afstand voor foto's met flits is 0,5-1 meter.

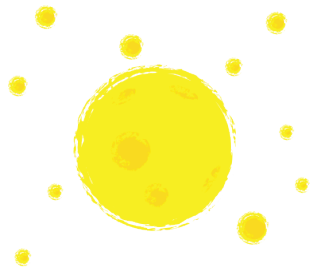
Materiaal:

1 camera met flitsmogelijkheid per 4 leerlingen

FLITS

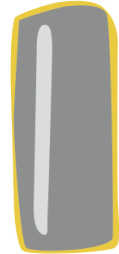
maan

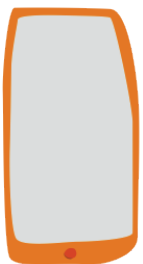
LAMP

SPIEGEL

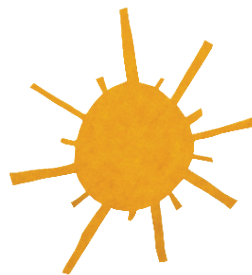
**GSM
SCHERM**

KAARS

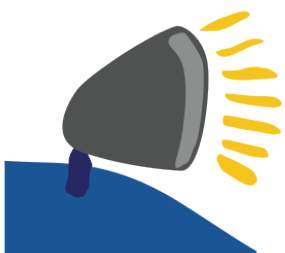
ZON

ZAKLAMP

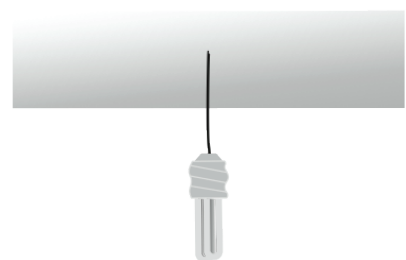
**FIETS-
LAMP**

gloeilamp

spaarlamp

Doel

De leerlingen herkennen de parameters die de scherpte van een foto bepalen en kunnen hieraan remediëren.

Info

De camera is vaak dommer dan ons oog. Vooral bij weinig licht zien onze ogen wel nog scherp, maar zal de camera wazige foto's maken. De camera wil immers meer licht binnenlaten en doet er daarom langer over om een foto te nemen. Je hoort dat verschil niet, want meestal zegt je camera gewoon 'klik'. Maar er zit een fractie van een seconde verschil op, net genoeg om je camera te laten bewegen. Dit fenomeen noemen we camera-onscherpte. Camera-onscherpte kan ook veroorzaakt worden door te sterk inzoomen of een bewegend voorwerp.

Verloop

Instap

Zoek online de volgende voorbeeldfoto's en toon deze aan de leerlingen.

- 'Jumps' Vito Acconci. Hij nam instant foto's op het moment dat zijn lichaam de grond raakte bij een sprong. Hij wou aantonen dat de camera ook fouten mag maken, dit is zijn kenmerk in zijn werk.
 - 'Ground No. 30' Uta Barth. Hij neemt foto's waarbij alles onscherp is. Je ziet een algemene 'achtergrond' van een onbepaalde plaats. Dit zou overal kunnen zijn. Wat je er als kijker in ziet, komt van jouw eigen gedachten.
 - 'Vico dei Monti, Naples' Thomas Struth. Fotografeert op groot formaat straatscènes met heel veel scherpe details. De grote hoeveelheid details creëert een complex beeld.
- Wat valt de leerlingen op aan de foto's? Zien ze dat het effect van scherpte op een foto groot kan zijn?

Leskern

1. Deel de leerlingen in in groepjes van 4 leerlingen. Geef elk groepje 1 van de opdrachtenkaartjes : de lichtopdracht, de zoomopdracht en de sta-stilopdracht. Elke groep krijgt dus een scherpte-parameter toegewezen. Zorg er wel voor dat elke parameter door een groepje behandeld wordt. Het is niet erg als er meerdere groepjes dezelfde opdracht hebben.
2. Geef de leerlingen een kwartier om hun opdracht uit te voeren.
3. Verzamel de foto's van de groepjes (elke groep zal je 2 foto's geven).
4. Projecteer het eerste duo foto's. Vraag van welk groepje deze foto's zijn en vraag hen om zelf uit te leggen wat hun opdracht precies inhield.
5. Vraag aan de andere leerlingen welke conclusie ze trekken uit de voorstelling van deze opdracht. Bouw zo samen met de leerlingen de conclusies op. Hoe maak je scherpe foto's?
 - ga waar er veel licht is
 - probeer zo weinig mogelijk in te zoomen
 - houd de camera heel stil (bijvoorbeeld door de camera op een tafel of vensterbank te zetten). Fotografen gebruiken hiervoor een 'statief'
 - druk de knop zachtjes in zodat de camera de kans krijgt om scherp te stellen (Vaak duwen de leerlingen toch te hard af, dus leerkracht moet dit controleren)
 - Hou de camera heel stil bij het afduwen!

Stuur de groepjes terug naar buiten en laat hen na 10 minuten met deze richtlijnen in het achterhoofd met een superscherpe foto terugkomen. Zorg ervoor dat ze elkaar vooral controleren op het scherpstellen van de camera. Vaak duwen kinderen toch te hard waardoor de camera niet scherpstelt en dit dus een wazige foto oplevert.

Na 10 minuten komen de groepjes opnieuw naar de klas en leveren hun meest geslaagde foto in. We maken er nu een wedstrijdje van door de foto's van de groepen te rangschikken van onscherp naar scherp.

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

- 1 camera per 4 kinderen
- kaartlezer (al dan niet in de computer) en / of USB-kabel
- projectiemogelijkheid
- opdrachtenkaartjes (1 per groepje)
- conclusieschriftjes

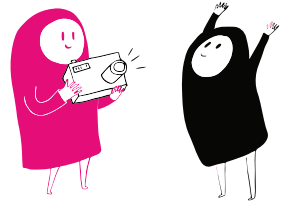
opdrachtenkaartjes

De lichtopdracht

Als er weinig licht is, lukt het niet om scherpe foto's te nemen

Oefening:

- Zoek buiten naar een voorwerp met fijne lijntjes (vb een veer).
- Neem foto buiten een foto van jullie voorwerp. Zorg ervoor dat de flits van je camera uitstaat.
- Zoek nu een plekje met weinig licht of maak er eentje door bijvoorbeeld in een hoek te gaan staan en de fotograaf te verstoppen onder een jas.
- Neem een foto van hetzelfde voorwerp in jullie 'donkere kamer'.
- Kies op basis van wat jullie op het scherm zien de meest scherpe en de meest wazige foto.
- Geef de twee foto's die jullie gekozen hebben aan de juf of meester.
- Denk alvast even na wie van jullie groep straks voor de klas jullie opdracht gaat uitleggen.

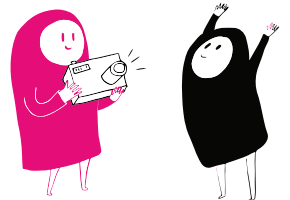

De zoomopdracht

Als je inzoomt (met het hendeltje aan je camera of het knopje met T/W op je camera) is de kans dat je een onscherpe foto maakt, groter.

Oefening:

- Neem een foto van één van jullie groepsleden. Zorg ervoor dat het hele gezicht in de foto past. Doe dit wel zonder in te zoomen, zorg er gewoon voor dat de fotograaf dichtbij het model staat.
- Het model zet nu 5 grote stappen achteruit. De fotograaf blijft gewoon staan. De fotograaf probeert dezelfde foto als daarnet te nemen, waar het gezicht volledig inpast, maar deze keer door te blijven staan en in te zoomen. Ga veel verder staan en zoom veel in totdat het gezicht weer in de volledige foto past.
- Kies op basis van wat jullie op het scherm zien de meest scherpe en meest wazige foto.
- Geef de twee foto's die jullie gekozen hebben aan de juf of meester.
- Denk alvast even na wie van jullie groep straks voor de klas jullie opdracht gaat uitleggen.

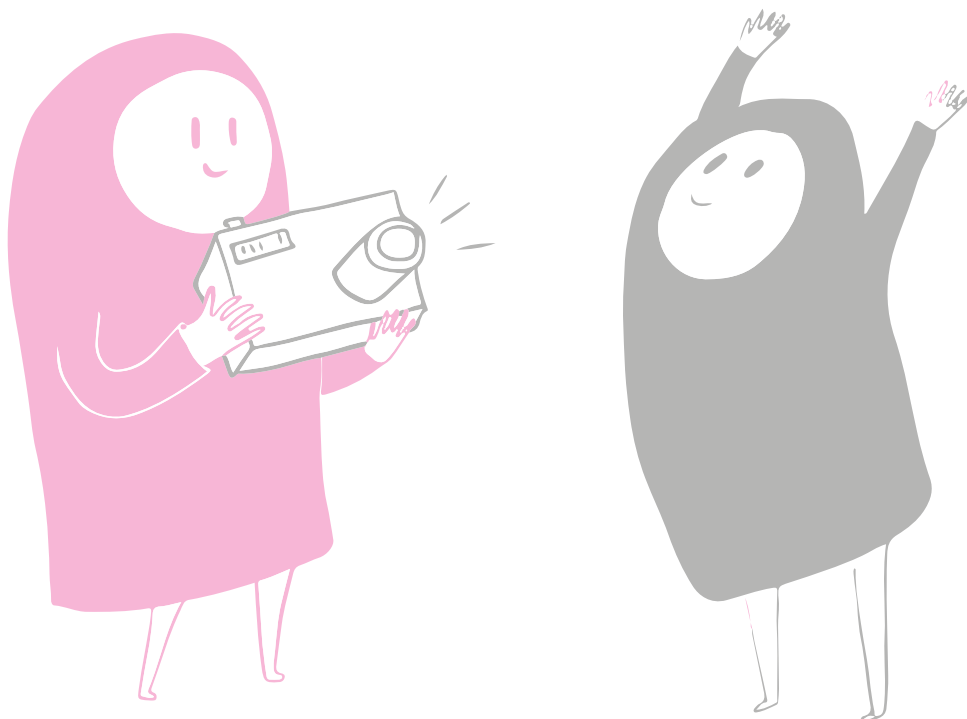
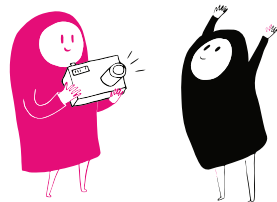
De sta-stil opdracht

Je kan ook onscherpe foto's hebben omdat je onderwerp beweegt.

Deze oefening mogen jullie niet in de felle zon uitvoeren. Ga dus ergens binnen staan, bijvoorbeeld in de gang.

Oefening:

- Eén van jullie groepsleden is de fotograaf, de andere zijn de modellen.
- De modellen staan eerst stokstijf stil terwijl de fotograaf een foto van hen maakt.
- De modellen denken even na over een leuke pose waarbij ze goed kunnen bewegen
Bijvoorbeeld met jullie handen zwaaien, heen en weer rennen, op en neer springen, rondjes draaien,...
- De fotograaf telt af '3-2-1 START' en de modellen beginnen te bewegen. De fotograaf maakt foto's terwijl de modellen bewegen.
- Kies op basis van wat jullie op het scherm zien de meest scherpe en de meest wazige foto.
- Geef de twee foto's die jullie gekozen hebben aan de juf of meester.
- Denk alvast even na wie van jullie groep straks voor de klas jullie opdracht gaat uitleggen.

Doel

Leerlingen kennen en herkennen het verschil tussen een staande en liggende cadrage.
 Leerlingen kunnen inschatten wat het onderwerp van een foto is.
 Leerlingen weten in welke omstandigheden ze welke cadrage moeten kiezen, afhankelijk van het onderwerp en het verhaal van de foto.

Info

De cadrage bepaalt wat er op de foto staat en wat er buiten valt. Het bepaalt ook of je foto vertelt wat je wilt vertellen. Werd er niets vergeten dat belangrijk is? Mensen zonder voeten is zo een typische cadrage-fout. Staan er geen storende elementen op die iets anders vertellen? Leerlingen moeten leren om rustig en goed te kijken alvorens ze een foto nemen. Focussen op het onderwerp en nadenken over wat ze precies in beeld willen brengen, is heel erg belangrijk.

Verloop

Instap

Toon de leerlingen de foto 'Plundered/Dug/Prepared/Dry' van John Hilliard. Hij heeft in dezelfde foto 4 keer een andere compositie gemaakt, 2 verticale en 2 horizontale foto's. Vraag aan de leerlingen of ze zien wat het effect is van het verschil in compositie. Elke foto omvat hetzelfde onderwerp, namelijk het gat, maar vertelt een ander verhaal afhankelijk wat er mee op de foto staat. Hoe interpreteren de leerlingen de verschillende beelden?

Leskern

1. Vraag aan de leerlingen of ze weten op welke manier je je camera kan vasthouden: horizontaal of verticaal.
2. Weten ze ook hoe deze twee vormen van cadrage nog genoemd worden? Weten ze ook waarom?
 - a. Horizontaal = liggend beeld of landschap. Waarom zou dit 'landschap' genoemd worden? Wat zie je allemaal in een landschap? Vaak bestaat dit uit heel veel verschillende dingen en wil je juist het wijdse van het landschap vastleggen. Dat kan het best met een horizontale foto, want daar krijg je veel elementen op.
 - b. Verticaal = staand of portret. Een gezicht is vaak langwerpig en je wilt ook meer focussen op de details. Daarom maak je er een portret van. Er staan minder verschillende elementen op, maar wat je ziet, zie je meer in detail en er zijn minder storende elementen.
3. Laat elk groepje nadenken over welk onderwerp ze zouden willen fotograferen in landschap en welk in portret. Laat hen deze foto's ook maken. Vraag hen daarna om de landschapsfoto die ze gemaakt hebben over te doen in portret en omgekeerd.
4. Koppel na 10 minuten klassikaal terug. Welk verschil merken ze? Hoeveel verschillende elementen telden ze op hun eerste landschapsfoto? En hoeveel op hun tweede? En wat met de portretfoto? Staan alle details van de foto er nog steeds op als je de foto horizontaal neemt?
5. Extra oefening: Fluister elk groepje een onderwerp in. Ze moeten zelf kiezen op welke manier ze dat onderwerp in beeld gaan brengen. Mogelijke onderwerpen zijn:

a. Het schoolbord	e. De kapstokkenrij
b. Een boom	f. Het toetsenbord van de computer
c. Een regenpijp	g. Een fiets
d. Het dak van de school	h.

Laat de groepjes na 10 minuten terugkomen met hun ideale foto van hun onderwerp. Projecteer de foto's voor de rest van de klas. Is deze foto in landschap of staand genomen?

Kunnen de leerlingen raden wat het onderwerp was? Staat het er volledig op? Was hun cadrage-keuze de beste? Welke info krijg je via deze kadrage meer/minder? Zijn er elementen die je als kijker liever wel of niet op de foto had gezien?

Hierbij is het wel belangrijk dat als de leerlingen de camera 'fout' hielden maar dit deden omdat ze een ander onderwerp in beeld wilden brengen (vb een bosje bomen of een dakpan uit het dak) dit niet als 'fout' afgedaan wordt. Het is gewoon een andere manier van naar de dingen te kijken.

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

1 camera per 4 kinderen

kaartlezer (al dan niet in de computer) en / of USB-kabel

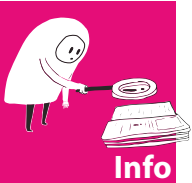
projectiemogelijkheid

conclusieschriftjes

Leerlingen beseffen het verschil tussen wat het oog en de camera ziet. Leerlingen weten hoe op een goede manier close-ups te maken.

Kinderen hebben vaak het de neiging om erg in te zoomen. Ze moeten leren om ook zelf fysiek dichtbij hun onderwerp te gaan. Dit verbetert in 90% van de gevallen de foto. Op die manier vertelt de foto wél wat je met je oog zag maar de camera anders registreerde. Ook al kijken ze op het scherm van de camera, toch is het beeld vaak anders dan we ze bedoelden. Eens ze hun schroom overwinnen, hebben kinderen dan weer de neiging om te dicht tegen hun onderwerp te 'plakken', waardoor er geen licht in de camera binnen kan en de foto onscherp of zelfs zwart wordt.

Op goede camera's kan je goede detailfoto's maken met de setting van het 'bloemetje'. Bij smartphones zit een close-up setting vaak standaard verwerkt en past de camera zich automatisch aan. Belangrijk is wel dat je checkt of de flitsfunctie uit staat. Zo niet, zal de flits de foto wit flitsen.

Instap

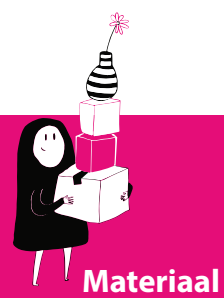
Toon de leerlingen de foto 'Öltropfen' van Peter Keetman, een abstracte foto van waterdruppels van heel dichtbij gefotografeerd. Dit vergroot details uit. Zien de leerlingen wat het effect is van dichtbij fotograferen? Heeft iemand dat al eens geprobeerd? Het is niet zo makkelijk om foto's van dichtbij te maken die bovendien ook nog scherp zijn.

Leskern

1. Zeg aan de leerlingen dat ze bij deze oefeningen de zoomfunctie van hun camera niet mogen gebruiken.
2. Geef eerst de opwarmoefening. In hun groepje moeten ze foto's maken van elkaars ogen. Niets anders, enkel de ogen. Ze mogen de zoomfunctie niet gebruiken, dus moeten erg dichtbij gaan. Vaak vinden ze dat even onwennig, dus geef hen voldoende tijd om hiertoe te komen.
3. De eigenlijke oefening bestaat uit een 'zoomwedstrijd'. De groepjes krijgen 20 minuten de tijd om detailfoto's te maken. Ze kiezen een groter voorwerp (binnen en/of buiten) uit en gaan dermate dichtbij dat ze maar een klein detail in beeld brengen. Zeg hen om verschillende voorwerpen en opties te proberen, zodat ze meerdere foto's hebben om uit te kiezen. Na 20 minuten moeten ze twee foto's indienen voor de wedstrijd. Belangrijk is dat ze goed checken of de foto's scherp en goed belicht zijn. Projecteer de foto's op een groot scherm. De andere leerlingen moeten raden uit welk groter voorwerp de detailfoto komt. Time de tijd die de klas erover doet alvorens iemand met het juiste antwoord komt. Tel per groepje de tijd voor beide foto's op. De groep wiens foto's na de langste tijd geraden worden, is gewonnen.

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

1 camera per 4 kinderen
kaartlezer (al dan niet in de computer) en / of USB-kabel
projectiemogelijkheid
conclusieschriftjes

Doel

Leerlingen hebben oog voor de achtergrond van de foto

Leerlingen kunnen verschillende elementen van een foto interpreteren.

Leerlingen kunnen de verschillende elementen van de foto met elkaar verbinden om een verhaal te vertellen.

Leerlingen kunnen elementen van de foto manipuleren om het beeld sterker te maken en een beter verhaal te vertellen.

Info

Bij de oefening 'staand of liever liggend?' hebben we de leerlingen leren nadenken over het onderwerp van de foto. Het onderwerp staat echter altijd in een omgeving, de achtergrond. De keuze van je achtergrond is ook heel belangrijk op je foto. Die kan iets extra vertellen over je onderwerp of iets helemaal anders dan je bedoelde.

Verloop
Instap

Toon de leerlingen de foto 'For a Moment He Forgot Where He Was and Jumped into the Ocean' van Wiliam Wegman. Deze kunstenaar voerde veel performances uit waarbij hij fotografie gebruikte. Ook al is de oceaan er niet, de andere elementen geven wel de illusie dat de oceaan er effectief is. Vraag aan de kinderen of ze kunnen raden waar de man in springt door naar de details te kijken. Is de achtergrond nodig? Of wordt het beeld net sterker omdat de achtergrond niet is wat je verwacht? Toon ook 'Strandportretten' van Rineke Dijkstra. Zouden deze portretten hetzelfde zijn met een andere achtergrond?

Kleverige figuren

1. Laat de leerlingen zelf figuurtjes tekenen. Een vogel, een bal, mensen, bomen, ...
2. Nu gaan we de figuurtjes (die op zich al een verhaal vertellen) in een achtergrond kleven. We gebruiken het uitzicht door het raam als decor. De leerlingen kleven de figuurtjes die ze tekenden op het raam. Welk verhaal vertellen ze?
3. Vraag hen om de figuurtjes in het decor van plaats te veranderen. Een vogel die eerst in een boom zat, vliegt nu door de lucht. Wat doet dit met het verhaal? Zegt de foto nog steeds hetzelfde? Of heeft de achtergrond een verschil gemaakt?
4. Wil je nog verder aan de slag met dit gegeven? Geef de groepjes dan de opdracht om een mini-verhaal te maken op basis van 3 à 5 foto's. Vooraleer ze beginnen fotograferen moeten ze nadenken over de verhaallijn en compositie. Elk groepje komt z'n verhaal klassikaal aan de andere groepjes voorstellen.

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

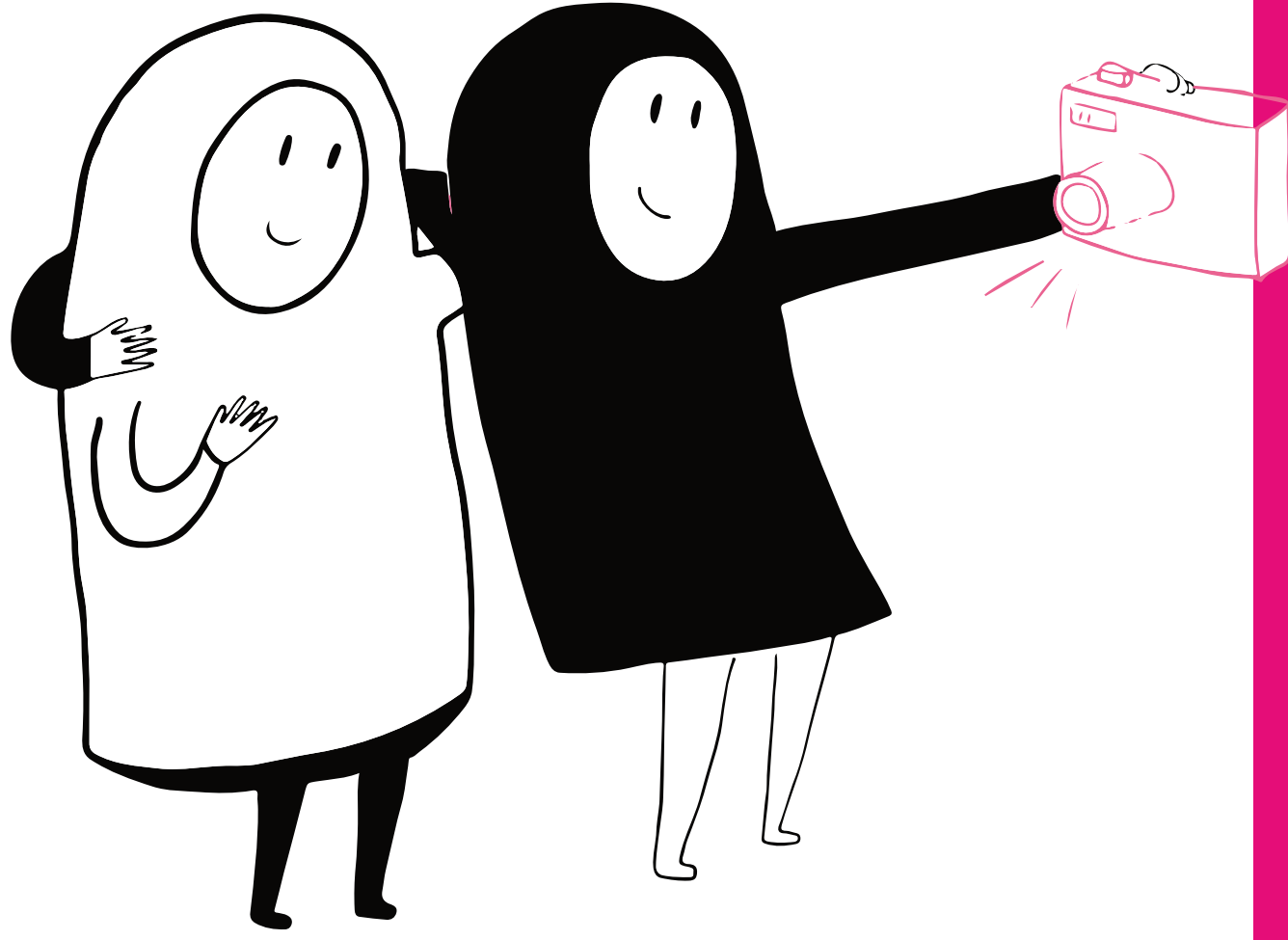
Materiaal

papier en knutselmateriaal
plakband
conclusieschriftjes

1. Laat elk groepje een voorwerp uit de klas kiezen. Het moet een voorwerp zijn dat rechtstaat (dus geen platliggend boek).
2. De leerlingen fotograferen het voorwerp in verschillende standpunten:
 - a. neem een foto frontaal (vooraanzicht)
 - b. neem een foto links van het voorwerp
 - c. neem een foto langs de achterkant
 - d. neem een foto langs de rechterkant
 - e. neem een foto van beneden
 - f. neem een foto van boven
 - g. ga eens dicht bij het voorwerp fotograferen
 - h. ga eens verderaf
3. Laat hen de foto's die ze genomen hebben vergelijken. Zien ze dat de achtergrond telkens iets anders vertelt? Welke achtergrond zorgt ervoor dat het onderwerp meer tot z'n recht komt? Welke achtergrond vertelt het beste hun verhaal?
4. Laat elk groepje uit heel de reeks de sterkste en de zwakste foto kiezen en een afgevaardigde om deze aan de anderen van de klas te komen voorstellen.
5. Projecteer de duo-foto's. De afgevaardigde vertelt aan de rest van de klas wat het grote verschil is tussen de twee foto's en waarom het groepje de ene foto boven de andere verkiest.

Materiaal

1 camera per 4 kinderen
 kaartlezer (al dan niet in de computer) en / of USB-kabel
 projectiemogelijkheid
 conclusieschriftjes

Hoofdstuk 2

de camera

Hoofdstuk 2

de camera

1. Een foto is een puzzel
2. Honey, I shrunk the kids
3. Schilderen met licht
4. Zie het zwart-wit of in de juiste kleur
5. Schaduw en silhouet

Doel

Leerlingen beseffen dat de afstand van het onderwerp tot de camera de grootte van het onderwerp op de foto bepaalt.

Leerlingen begrijpen het verschil tussen kikvors- en vogelperspectief.

Leerlingen begrijpen hoe ze beide perspectieven kunnen realiseren.

Leerlingen weten wanneer ze voor welk perspectief moeten kiezen.

Info

Het onderwerp en de camera bewegen en op een goede manier ten opzichte van elkaar positioneren zijn in deze oefening erg belangrijk. Afhankelijk van waar we onze camera houden verandert de hele foto. De verhoudingen veranderen niet alleen, maar ook het gevoel dat de foto zal uitstralen.

Verloop

Stap 1: veraf of dichtbij

1. Deel aan elke leerling een Pablo de Kever-werkblaadje uit. Geef de leerlingen even de tijd om het blaadje in te kleuren, Pablo uit te knippen en hem te vouwen op de stippellijn zodat Pablo rechtop blijft staan.
2. Laat de groepjes experimenteren met afstand. De fotograaf bemant het fototoestel en stuurt de anderen zodat ze juist staan. Een groepslid houdt zijn of haar duim rechtop op de tafel, naast een Pablo. Wat is het grootst? Pablo of de duim? Hoe kan je de duim laten groeien?
3. Trek samen met de leerlingen de conclusie. Wat groot moet worden moet dicht bij de camera staan, wat klein moet worden moet heel ver van de camera staan.
4. Geef elk groepje het tweede werkblaadje met het gelijkheids- en groter dan - / kleiner dan - symbool. Laat hen deze ook uitknippen en vouwen op de stippellijn. Geef hen ook een aantal tijdschriften waaruit ze gebouwen, bomen of andere elementen kunnen knippen. Laat hen deze ook op papier kleven met een gevouwen 'staandertje' eronder. Ze hebben ook al de verschillende Pablo's van de verschillende groepsleden voorhanden.
5. Laat de leerlingen 'vergelijkingen' uitvoeren. Door de verschillende uitgeknipte elementen verder of dichterbij de camera te brengen moeten ze de grootte op de foto inschatten. Ze zetten er $>$, $<$ en $=$ tussen en zorgen ervoor dat dit ook echt klopt op de foto.

Stap 2: kikker of vogel

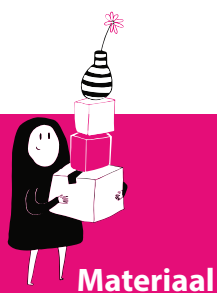
De leerlingen weten nu dat een voorwerp groter wordt wanneer het dicht bij de camera staat. En dat het kleiner wordt als het verder weg staat. Maar wat gebeurt er als hetzelfde voorwerp zowel veraf als dichtbij staat?

1. Hoe zou een kikker een foto nemen? Laat de kinderen hurken als een kikker en zeg hen om te doen alsof hun camera de ogen van de kikker zijn. Neem een foto van hun groepsgeenootjes. Ook hier is het belangrijk dat de kinderen niet inzoomen.
 - a. Wat is het grootste bij hun klasgenootjes? De voeten of het hoofd? Dat zijn de voeten. Zien alle leerlingen dat? Zo niet, dan is het verschil te klein en moeten ze dichterbij hun onderwerp gaan staan.
2. Van waar zou een vogel een foto nemen? Van héél hoog. Laat de fotograaf van elk groepje op een lessenaar gaan staan om een foto van de andere groepsleden te nemen, zonder in te zoomen.
 - a. Wat is het grootste bij de klasgenootjes? De voeten of het hoofd? Deze keer het hoofd.

3. Sta met de leerlingen even stil bij het gevoel dat beide foto's uitstralen. Bij het fotograferen vanuit kikvorsperspectief lijkt het onderwerp veel 'machtiger'. Bij het fotograferen vanuit het vogelperspectief is het alsof een reus de foto neemt en wordt de persoon in de foto een dwerg. Als je een foto neemt van een koning of een heel machtig persoon, dan kun je die het beste vanuit het kikvorsperspectief nemen. Bij het fotograferen van een onzeker, droevig of onmachtig persoon, dan moet je zelf de reus spelen.
4. Laat de kinderen nu zelf een dierenperspectief verzinnen en vanuit dit perspectief foto's van elkaar of andere onderwerpen nemen. Inzoomen mag nu wel. Zolang het maar een leuk verhaal vertelt. Voorbeelden kunnen zijn:
 - a. Een giraffeperspectief wat nog hoger is. Daarvoor kunnen leerlingen bovenaan een trap gaan staan. Neem opnieuw een foto van het klasgenootje. Inzoomen mag.
 - b. Mierenperspectief wat superlaag tegen de grond is.
 - c.
5. Laat elk groepje z'n perspectieffoto voorstellen aan de andere klasgenoten. Kunnen ze raden welk perspectief ze gekozen hebben? Welk gevoel vinden ze dat de foto uitstraalt? Is dat ook het gevoel dat de makers wouden overbrengen?

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

1 camera per 4 kinderen
kaartlezer (al dan niet in de computer) en / of USB-kabel
projectiemogelijkheid
werkblaadje 1 per leerling
werkblaadje 2 per groepje
tijdschriften
papier, schaar, lijm, kleurpotloden en / of stiften
conclusieschriftjes

Mijn Pablo de Kever

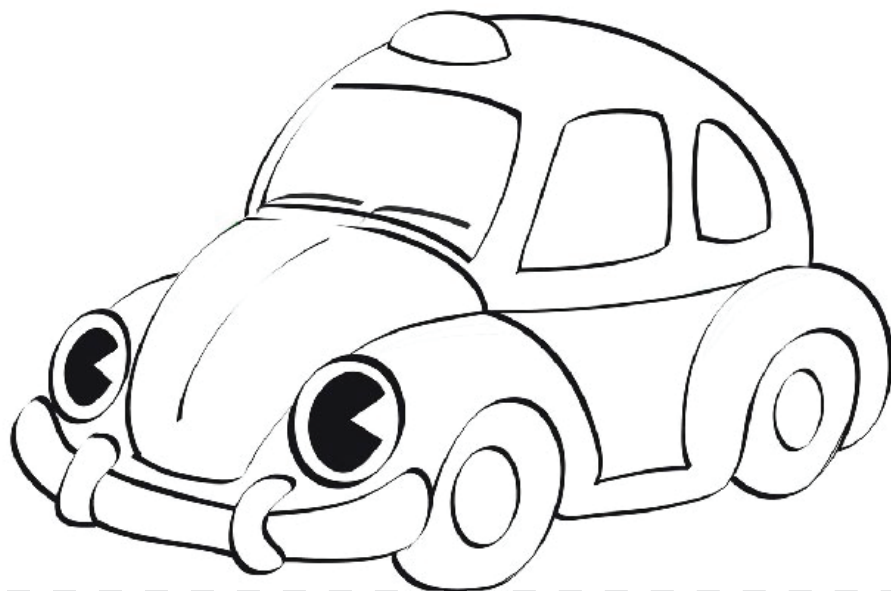
Kleur Pablo de Kever.

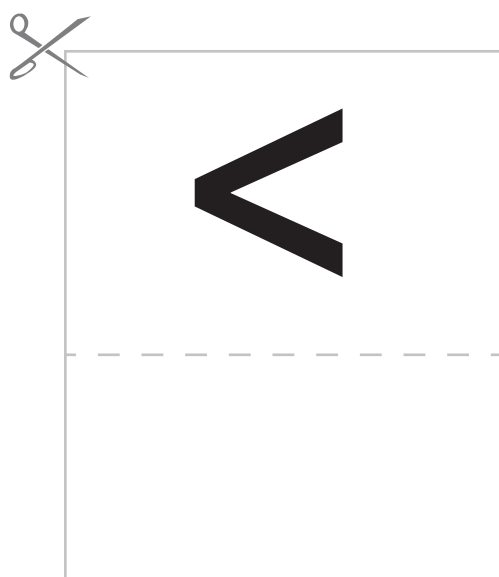
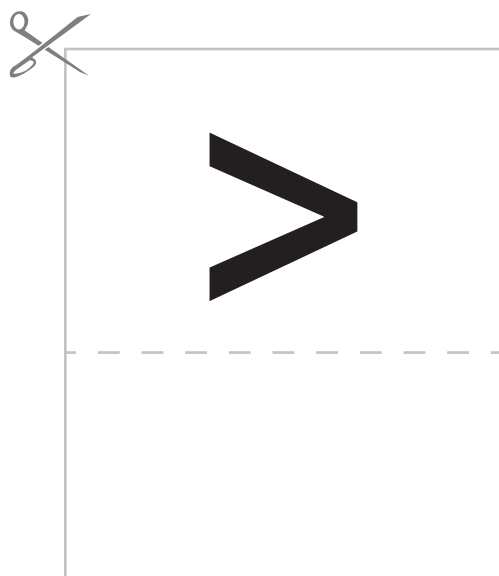
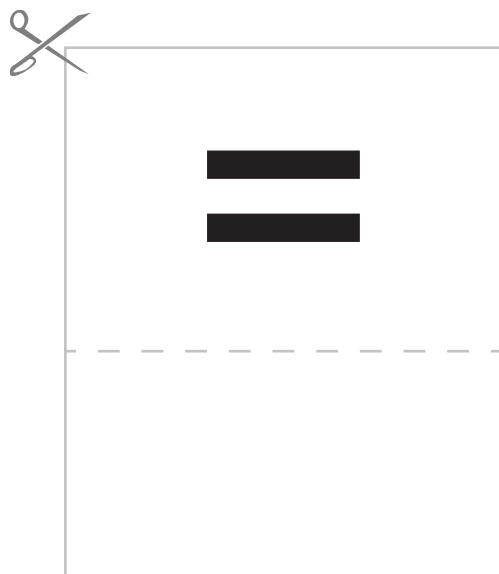
Knip de volle lijnen.

Vouw de stippelijnen.

Zoek extra voorwerpen.

Zet de symbolen op de juiste plaats en neem een foto!

Doel

Leerlingen kennen de andere camera-opties dan de autostand.
 Leerlingen kennen het principe van de sluitertijd en kunnen deze manipuleren.
 Leerlingen kunnen hier creatief mee aan de slag.
 Leerlingen beseffen het effect van licht op de compositie van de foto.

Info

Voor deze opdracht kun je geen smartphone of tablet gebruiken, gezien de bestaande apps niet over de nodige (sluiter)tijd voor deze opdracht beschikken. Je hebt een (compact) fototoestel nodig met de functie 'vuurwerk' die in deze setting 4 seconden open blijft (dit is zo bij 95% van de toestellen op de markt).

Ga voor deze opdracht met de leerlingen naar een donkere ruimte. Idealiter is dit een kelder, maar het kan ook het klaslokaal zijn als je 90% van het licht kunt weren via gordijnen.

Zorg dat je dingen voorhanden hebt die licht geven. Een zaklamp of een fietslichtje,... iets met een duidelijke led. Als het licht te diffuus is, krijg je geen zichtbare lijnen.

Stel de camera's in op de setting VUURWERK.

Verloop

Instap

Vraag aan de leerlingen waarmee je allemaal kan schilderen. Met verf? Met modder? Met chocoladesaus? Zou je ook kunnen schilderen met licht? Iemand enig idee hoe je dat aanpakt?

Leskern

Stap 1: ieder om beurt

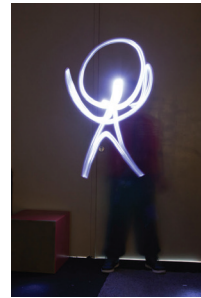
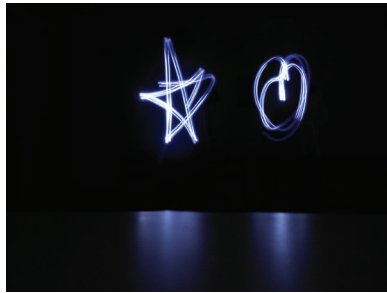
1. Leg in het midden van de ruimte één of meerdere lampjes.
2. De kinderen zitten in hun groepje rond het licht met een camera.
3. In elk groepje wordt een fotograaf aangeduid. Het is ook heel belangrijk dat de fotograaf de camera straks naar het licht richt, anders ziet de camera het licht niet en krijg je een zwarte foto.
4. Het eerste groepslid krijgt 4 seconden de tijd om de eerste letter van zijn of haar naam of een leuk eenvoudig figuurtje te tekenen.
5. De 4 seconden gaan in op het moment dat de fotograaf op de knop drukt en tegelijkertijd luidop van 1 tot 4 telt. De tekenaar gaat gedurende 4 seconden aan de slag.
6. De andere groepsleden raden wat hun groepsgeenootje getekend heeft. Als het niet geraden wordt, mag de tekenaar in kwestie nog eens proberen. De meeste leerlingen hebben wel een aantal oefenbeurten nodig.
7. Daarna zijn de andere groepsleden aan de beurt.
8. Leg ook uit dat voor een duidelijke tekening het belangrijk is om ofwel het licht stil te houden, ofwel de camera. Beiden bewegen maakt de tekening onduidelijk. We gaan de rollen omdraaien in de volgende opdracht. De camera blijft stilstaan en het licht beweegt.

Stap 2: een lichttekening

Binnen hun groepje krijgen alle groepsleden behalve de fotograaf een licht en maken samen een lichttekening. Hiervoor moeten ze goed afspreken wie wat gaat tekenen en waarschijnlijk moet er ook een aantal keer geoefend worden. Het moeilijke is immers dat je geen blad papier hebt waar je ziet wat je tekent, je tekent in het donker. Het is belangrijk dat je niet boven of

onder de camera 'tekent'. Laat de tekenaar zich voorstellen dat er een blad rechtop staat tussen hem of haar en de camera. Op dit denkbeeldige blad moeten ze tekenen.

De andere groepsleden raden wat hun groepsgenootje getekend heeft. Als het niet geraden wordt, mag de tekenaar in kwestie nog eens proberen. De meeste leerlingen hebben wel een aantal oefenbeurten nodig.

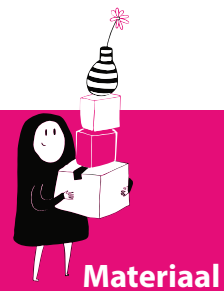

Stap 3: peer-assessment

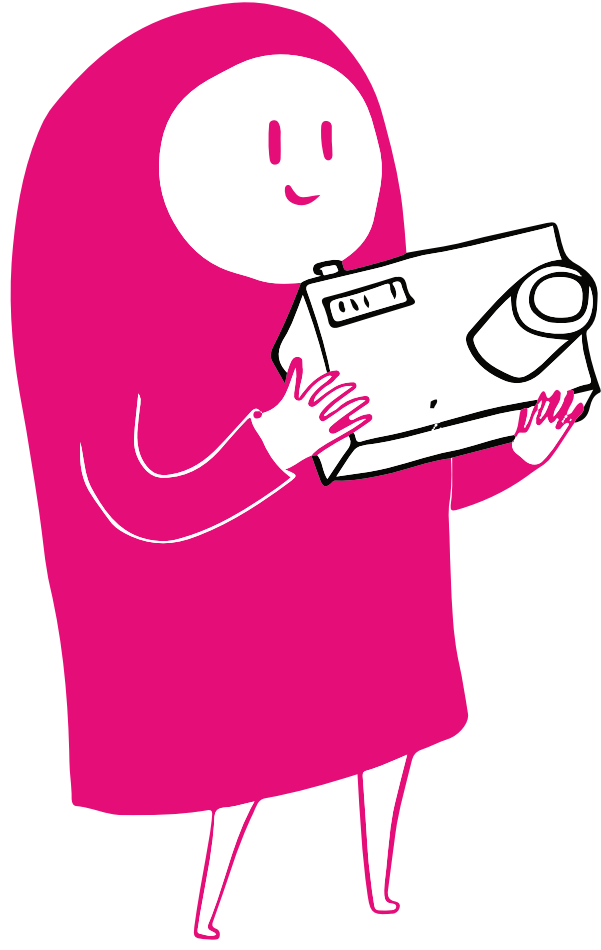
Elk groepje krijgt de foto's van een ander groepje. Ze kiezen er de meest geslaagde en de minst geslaagde foto uit. Ze schrijven de argumenten op een stukje papier. Dit vinden we een goede foto omdat.... Dit vinden we een minder goede foto omdat... De groepjes wisselen opnieuw de foto's en beoordeling ervan uit. Kunnen de makers van de foto's zich vinden in de beoordelingen?

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

- 1 camera op VUURWERK-stand per 4 leerlingen
- zaklampen of fietslampjes (1 per groepje)
- donkere ruimte
- conclusieschriftjes

Hoofdstuk 3

het onderwerp

Hoofdstuk 3

het onderwerp

1. **Kleur**
2. **Patronen**
3. **Horen wij samen?**
4. **Hou het in balans**
5. **Spiegeltje, spiegeltje,...**
6. **Zorg dat je er een lijn in ziet**

Doel

- Leerlingen weten wat een patroon is.
- Leerlingen weten wat het effect van een patroon binnen een foto is.
- Leerlingen kunnen zelf een patroon maken.
- Leerlingen kunnen variëren in patronen.
- Leerlingen kunnen hun omgeving en onderwerp manipuleren.

Info

Zorg ervoor dat je voor deze opdracht voorwerpen voorziet waarvan je er in grote hoeveelheden hebt: snoepjes, pasta, legoblokjes, knikkers,... Je hebt zowel ronde voorwerpen als langwerpige nodig.

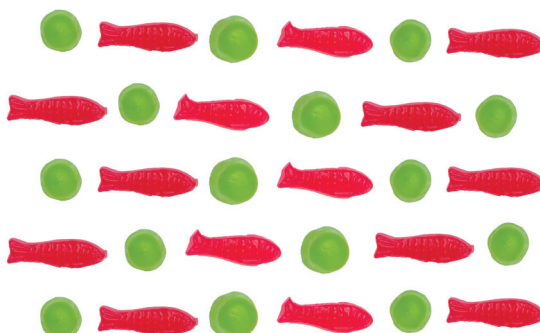
Verloop

Instap

1. Leg de leerlingen de basis van een patroon uit. Een patroon wordt gevormd door een herhaling van eenvoudige vormen.
2. Laat de leerlingen in de klas rondkijken. Kunnen ze patronen aanwijzen?
3. Toon de leerlingen voorbeeldfoto's. Zien ze hoe de patronen gevormd worden?
 - 'The Shortest Day at the Van Abbemuseum' van Jan Dibbets. Hij fotografeerde een raam in het Abbemuseum elke 10 minuten. Al deze foto's plaatst hij naast elkaar als een patroon.
 - 'I Am a Man, Memphis, Tennessee' van Ernest C. Withers. Deze foto is net sterk en trekt de aandacht omdat hetzelfde patroon terug komt in de foto. Zonder dit element zou het zomaar een foto van een groep mensen zijn.
4. Laat de leerlingen op zoek gaan naar patronen rondom hen: vloertegels, bakstenen muur, traliewerk, poort,... In deze oefening gaat het om bestaande patronen, niet om gecreeëerde. Laat hen deze per groepje ook fotograferen. Hiervoor moeten ze waarschijnlijk inzoomen of dichtbij hun onderwerp gaan staan.
5. Projecteer de foto's van elk groepje. Kunnen de andere leerlingen raden waar dat patroon zich bevindt?

Leskern

1. Laat elk groepje met 2 voorwerpen een eenvoudig, synchroon patroon maken (voorwerp 1 – 2 – 1 – 2 – 1), een A4 pagina vol. Laat hen dit fotograferen. Het patroon moet de hele foto beslagen.

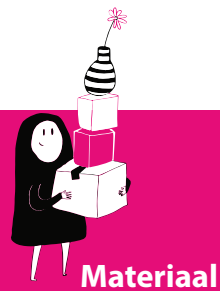
2. Laat de groepjes creatiever aan de slag gaan met de voorwerpen en laat hen zelf een patroon met 2 voorwerpen uitdokteren. Ook dit leggen ze op een A4-blad en maken er een foto van.
3. Elk groepje mag haar patroon voorstellen aan de andere groepjes.
4. Daag de leerlingen nu uit om een patroon uit te dokteren met 1 enkel voorwerp dat ze in verschillende hoeken en posities draaien.

5. Zeg hen om nu iets aan het patroon te veranderen of er iets aan toe te voegen. Zien ze het effect? Wat gebeurt er als het repetitieve onderbroken wordt?

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

verschillende voorwerpen in grote hoeveelheden: snoepjes, pasta, legoblokjes, knikkers,...
 1 camera per 4 kinderen
 kaartlezer (al dan niet in de computer) en / of USB-kabel
 projectiemogelijkheid
 conclusieschriftjes

Leerlingen kennen het concept 'nabijheid' en 'afstand'.
 Leerlingen kunnen het effect inschatten van nabijheid van voorwerpen.
 Leerlingen kunnen variëren in afstand en nabijheid.
 Leerlingen kunnen hun omgeving en onderwerp manipuleren.

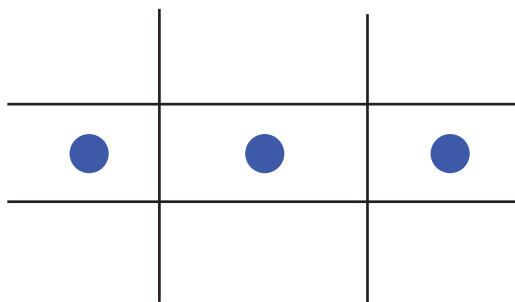

Via deze oefening willen we leerlingen laten inzien dat je een andere betekenis geeft aan voorwerpen die dicht bij elkaar liggen. Onze hersenen hebben immers de neiging om de conclusie te trekken dat dingen die dicht bij elkaar liggen, ook echt bij elkaar horen. Zo trekken onze hersenen conclusies door een betekenis te verlenen aan de verschillende elementen van de foto.

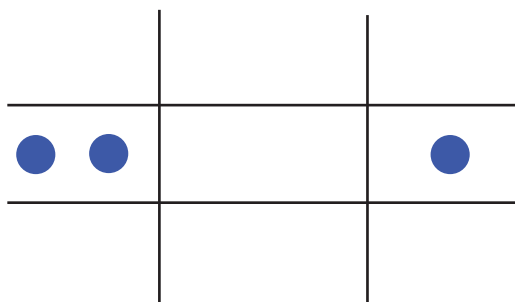

Oefening 'nabijheid'

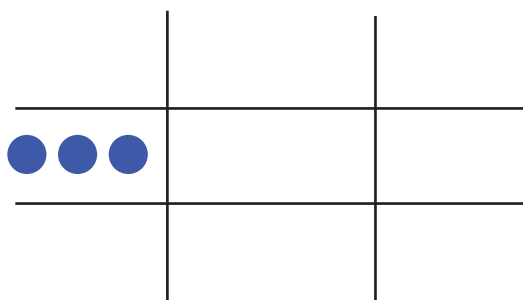
1. Zeg elk groepje om de rasterfunctie van hun toestel aan te zetten (zie oefening 2.1 'een foto is een puzzel').
2. Elk groepje kiest een fotograaf van dienst. De drie andere leerlingen worden de modellen.
3. Eerst maken de groepjes een foto waarbij de drie modellen mooi verdeeld zijn in het raster.

4. Voor een tweede foto gaan twee van de drie modellen dicht bij elkaar staan.

5. Voor de laatste foto gaan alle drie de modellen dicht bij elkaar staan.

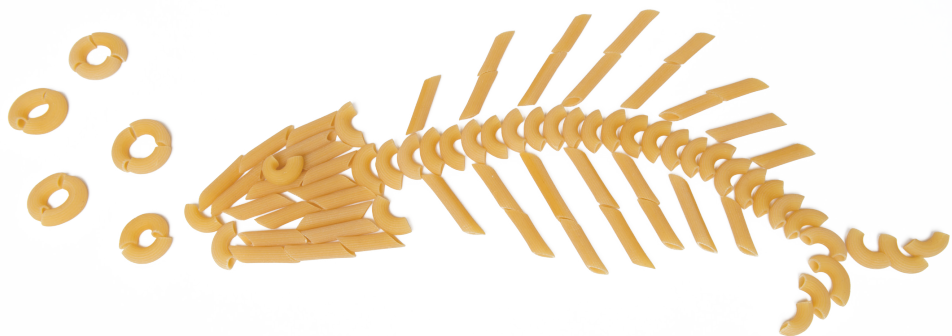

6. Kies de drie foto's van 1 van de groepjes als voorbeeld. Projecteer elke foto afzonderlijk. Welk verhaal zouden de leerlingen verzinnen bij de eerste foto? Hoe zien de modellen eruit en hoe zouden ze zich tot elkaar verhouden? Is dit anders voor de tweede foto? En voor de derde? Vergelijk de foto's. Welke foto vertelt het beste dat de 3 voorwerpen samen horen?

Creatief aan de slag 'Duizend dingen'

Voorzie voor deze oefening voorwerpen waarvan je er in grote hoeveelheden hebt: snoepjes, macaroni, legoblokjes, knikkers,... Hoe beter ze op elkaar lijken, hoe beter, gezien dit extra benadrukt dat de elementen bij elkaar horen.

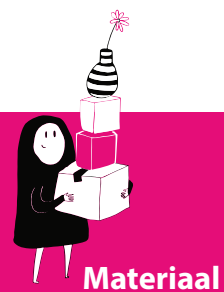
Laat de leerlingen (individueel of in groep) met de voorwerpen een compositie maken. Door dingen dicht bij elkaar te leggen, kan je ervoor zorgen dat ze als groep bekeken worden en kan je leuke figuren maken. Laat de leerlingen een foto maken eens hun knutselwerkje af is.

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

- 1 camera per 4 kinderen
- kaartlezer (al dan niet in de computer) en / of USB-kabel
- projectiemogelijkheid
- verschillende voorwerpen in grote hoeveelheden: snoepjes, pasta, legoblokjes, knikkers,...
- conclusieschriftjes

Materiaal

Hoofdstuk 4

communicatie

Hoofdstuk 4

communicatie

1. Kader, kader aan de wand
2. We maken een kringetje
3. Knippen en plakken
4. Selfie-time
5. Spreken met foto's

Doel

Leerlingen kunnen associaties maken en uitdrukken.

Leerlingen krijgen inzicht in de diversiteit van een foto.

Leerlingen beseffen dat iedereen zijn eigen interpretatie geeft vanuit zijn eigen levenservaring/referentiekader.

Leerlingen staan open voor feedback van anderen en kunnen deze integreren.

Leerlingen oefenen empathisch inlevingsvermogen.

Info

Iedereen interpreteert een foto anders. Als je dus zeker wil zijn dat je boodschap overkomt kun je het beste openstaan voor feedback van anderen. Hiermee kun je je eigen foto's versterken. Vaak wordt je beter in het maken van sterke foto's en het vertellen van je verhaal naarmate je meer foto's neemt en er bewuster mee bezig bent.

Door het bekijken van de verschillende associaties die leerlingen aan een foto geven, kan je als leerkracht ook andere kanten van je leerlingen en hun interesses leren kennen.

Verloop

Een beeldenkring

1. Kies als leerkracht een voorbeeldfoto uit onderstaande lijst of kies zelf ergens een andere foto. We gebruiken deze foto om het principe van de oefening uit te leggen.
 - 'Lavazza: Circus' Erwin Olaf
 - 'Rain' Erwin Olaf
 - 'Birthday' Lieve Blancquaert (een foto uit de reeks Birthday)
 - 'Tom Waits' Anton Corbijn (een aantal portretten waarin schaduwen zitten verwerkt)
 - 'Leopoldville (Kinshasa) Karl De Keyzer
 - 'Whoopi Goldberg' Annie Leibovitz
 - 'Disney' Annie Leibovitz (een foto uit de reeks Disney)
 - 'Deserts Spirits' of 'Artful Fridays' Spencer Tunick
2. Beschouw met de leerlingen de voorbeeldfoto en oefen met hen het maken van associaties. Wat zien ze in de foto, welke elementen vallen hen op en welke andere beelden roepen deze bij hen op. (kleuren, voorwerpen, gebeurtenis, een gevoel,...). Wat vertelt de afbeelding volgens hen?
3. Kies een startfoto uit de bovenstaande lijst. Laat leerlingen de foto goed observeren. Daarna trekken de leerlingen zich terug in hun groepjes.
4. In hun groepje denken ze na welke associaties ze maken. Ze maken hiervan een foto.
5. We vertrekken klassikaal opnieuw van de startfoto. Toon deze opnieuw en laat het eerste groepje z'n associatie-foto voorstellen. Waarom hebben ze dit beeld gemaakt? Op welke manier doet hen dat aan de startfoto denken.
6. Zet, nadat elk groepje z'n foto voorgesteld heeft, alle foto's bij elkaar. Wijs nogmaals op de diversiteit van foto's. Hoe zou dit komen? Waarom zien andere mensen andere elementen op foto's?

Andere optie: Een beeldenketting

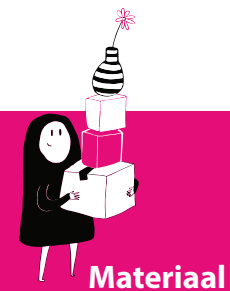
Deze oefening is een uitbreiding op de vorige. Idealiter voeren leerlingen deze oefening individueel uit en spreidt u deze oefening dan ook uit over verschillende dagen. Op die manier kan u bijvoorbeeld een 'maand van de beeldgeletterdheid' houden waarbij u elke dag start met een foto.

1. Gebruik opnieuw een startfoto. Toon deze niet aan de hele klas maar enkel aan 1 leerling. De leerling mag deze foto mee naar huis nemen om goed te bekijken.

2. Op basis van de associaties die de leerling linkt aan deze startfoto, maakt leerling 1 thuis een foto.
3. Laat leerling 1 de volgende dag zijn of haar foto voorstellen aan de klas, samen met de startfoto. Waarom heeft hij of zij voor deze foto gekozen? Op basis van welke associaties?
4. Leerling 1 kiest een tweede leerling uit en overhandigt zijn of haar foto aan leerling 2.
2. De startfoto wordt in de klas omhoog gehangen.
5. Leerling 2 maakt thuis een foto op basis van de associaties die hij of zij heeft bij de foto van leerling 1.
6. Leerling 2 stelt de dag erna zijn of haar foto voor aan de klas en geeft deze door aan leerling 3. Foto 1 wordt naast de startfoto omhoog gehangen.
7. Ga zo door tot alle leerlingen aan de beurt geweest zijn. Wil je het proces versnellen, kies dan per ronde 2 leerlingen uit.
8. Zijn alle leerlingen aan de beurt geweest en is de beeldenketting aan de muur dus compleet? Bespreek dan klassikaal de ketting. Zien ze de evolutie in de foto's? Hebben de eerste en de laatste foto nog iets met elkaar te maken? Kan je de denkwijze van de fotografen reconstrueren?

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

1 camera per kind (eventueel als huiswerkopdracht)
kaartlezer (al dan niet in de computer) en / of USB-kabel
projectiemogelijkheid
conclusieschriftjes

Doel

Leerlingen zijn zich bewust van zichzelf en de omgeving rondom hen. Leerlingen kunnen dit in beeld brengen en hiermee communiceren.

Info

Een 'selfie' is een gefotografeerd zelfportret. Nu is het zeer populair, maar nieuw is het niet. Ook vroeger in de analoge fotografie bestonden er al selfies maar die kon je toen niet checken, waardoor fouten niet opgemerkt werden (half gezicht, gesloten ogen). Sommige professionele fotografen, zoals Lee Friedlander, integeren dit bewust in hun werk door gebruik te maken van spiegel of reflectie in vitrines. Wist je overigens dat één van de allereerste foto's die ooit gemaakt werd, eigenlijk een selfie was? De Fransman Hippolyte Bayard fotografeerde in 1840 zichzelf als drenkeling.

Selfies zijn bijzonder populair in onze huidige maatschappij. In 2013 verkoos de Britse Oxford University Press "selfie" als het Engelstalig woord van het jaar. In 2013 verscheen het bij ons voor het eerst in de Dikke van Dale.

Vooraf kinderen en tieners zijn er wild van. Met deze oefening willen we kinderen bewust maken van de kracht van selfies en hetgeen dit over hen vertelt. Dit zal hen helpen om hun (e-)reputatie beter te verzorgen en beheren.

Verloop
Instap

Vraag aan de leerlingen of ze weten wat een 'selfie' is. Wie neemt er af en toe een selfie? En wat doen ze daar dan mee? Houden ze die voor zichzelf of willen ze die vooral delen met anderen? Wat is er zo leuk aan het maken van selfies? Hoe oud denken ze overigens dat de eerste selfie is? Hadden ze gedacht dat de eerste foto die ooit gemaakt werd, eigenlijk een selfie was? Toon hen de foto van Hippolyte Bayard. Ziet dit eruit als een selfie? Waarom niet? Kan het komen omdat deze niet met een smartphone met gestrekte arm, maar een fototoestel op statief gemaakt is? Of omdat dit 'in scene gezet is' en dus geen foto van een 'live' gebeurtenis?

Leskern

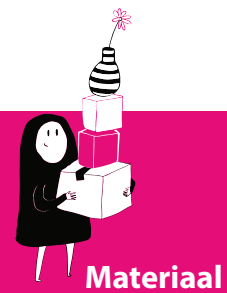
1. Elk groepje van vier leerlingen krijgt 15 minuten de tijd om een aantal leuke foto's te maken die het woord 'ik' uitbeelden, zoals een foto van iemand die naar zichzelf wijst, een 'Selfie' waarbij je duidelijk de arm ziet, zodat je ziet dat je hem zelf fotografeert, via een spiegel,...
2. Nu krijgen de groepjes 15 minuten om foto's te maken die het woord 'wij' vertelt zoals iemand die een foto neemt van een groep mensen die naar elkaar wijzen, een 'Selfie' waarbij de anderen ook zichtbaar zijn (en de armen van de 'fotograaf'),...
3. Er worden ook heel wat varianten op selfies verzonnen. Een stemfie in een stemhokje, een healthie met iets gezond, een wilfie in de wind, ... Google eventueel om een aantal voorbeelden die in de volgende stap als inspiratie kunnen dienen.

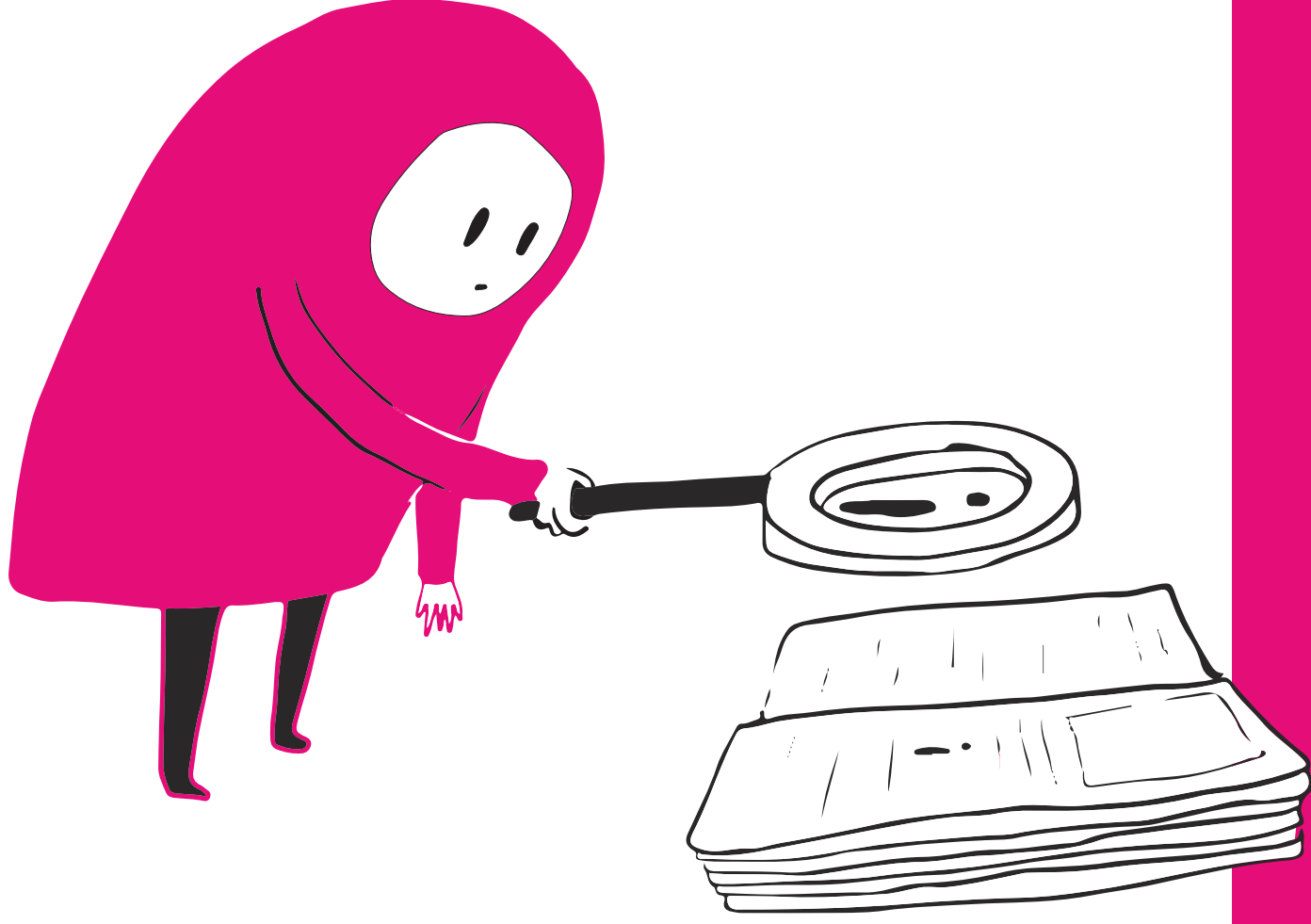
4. Laat elk groepje zelf een variant op een selfie bedenken. Het is belangrijk dat de andere leerlingen uit de klas hier niets van opvangen.
- Iedereen in de groep neemt een 'selfie' met deze variant.
 - Toon al deze foto's aan de rest van de klas.
 - Kunnen de andere leerlingen raden wat de naam van de variant is? Was dit duidelijk? Ontbreken er bepaalde elementen (bv feestje maar geen feest te zien)? Wat kunnen ze verbeteren?
 - Laat elk groepje eventueel nog eens aan de slag gaan met de feedback van hun medeleerlingen.

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

1 camera per leerling (eventueel als huiswerkopdracht)
kranten en magazines
scharen
conclusieschriftjes

Hoofdstuk 5

creatief

Hoofdstuk 5

creatief

1. Teken in je foto
2. Ik zie, ik zie wat jij niet ziet
3. Maak je eigen lens
4. Knipperdeknip
5. Optische illusies
6. Tentoonstelling

Doel

Leerlingen denken na over de cadrage van hun foto.
 Leerlingen observeren.
 Leerlingen denken out of the box.
 Leerlingen gaan creatief aan de slag.
 Leerlingen durven hun onderwerp manipuleren.
 Leerlingen kunnen conceptueel en hypothetisch nadenken.

Info

Bij deze oefening is het cruciaal dat de leerlingen goed leren kijken en observeren welke elementen op een foto staan. Door al die elementen te zien, kan je iets vertellen over een foto. Wat gebeurt er allemaal? Verandert er iets in het verhaal als een element er niet zou zijn? Het leuke aan deze opdracht is ook dat kinderen hun eigen spelletje kunnen maken.

Verloop
Stap 1: leren kijken

1. Fotokopieer de foto op het werkblad op A3-formaat of projecteer in het groot.
2. Leg het concept van de oefening uit. Straks krijgen de leerlingen voor een bepaalde, korte periode, een foto met heel veel verschillende elementen op te zien. Ze moeten zoveel mogelijk elementen onthouden.
3. Toon gedurende 2 minuten de foto aan de klas.
4. Elke leerling krijgt nu de tijd om individueel zoveel mogelijk herinnerde elementen op te schrijven.
5. Duid een leerling uit de klas aan. Hij of zij mag 1 element uit zijn of haar lijstje opnoemen. Als leerkracht verifieer je (zonder de foto terug klassikaal te tonen !). Staat dit element inderdaad op de foto, dan schrijf dit op het bord.
6. Vervolgens in de buurman of -vrouw van de eerste leerling aan de beurt.
7. Je herhaalt dit proces net zo lang tot alle leerlingen aan bod geweest zijn. Daarna begin je gewoon opnieuw bij leerling 1.
8. Kan een leerling bij zijn of haar beurt geen nieuw element meer opnoemen? Dan valt hij of zij af. De ketting van kinderen die nog in de running zijn, wordt dus telkens kleiner.
9. Welke leerling blijft als laatste over? Hij of zij is de winnaar.
10. Als niemand nog een element kan opsommen, haal je de foto terug boven. Welke elementen zien ze nog? Stimuleer de leerlingen om goed te zoeken en te kijken.
11. Vraag om zoveel mogelijk elementen op te sommen
12. Toon opnieuw de foto. Wat zie je nog? (stimuleert het kijken/zoeken)

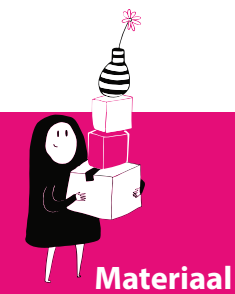
Stap 2: wie zoekt, die vindt

1. Elk groepje kiest een voorwerp waar ze mee willen werken. Dit kan best een niet al te groot voorwerp zijn.
2. Nadat ze een voorwerp gekozen hebben, denken ze na over een compositie waarin ze dit voorwerp zo goed mogelijk kunnen 'verstoppert'. Daarvoor gaan ze op zoek naar een locatie met veel elementen of maken die zelf. Er zijn verschillende manieren om een voorwerp te 'verstoppert':

- a. Tussen voorwerpen van dezelfde kleur (vb een groene knuffelkikker tussen groene struiken) of vorm
 - b. Integreren tussen heel veel andere elementen
 - c. Het voorwerp letterlijk verstoppen (maar zorg er wel voor dat het nog een klein stukje zichtbaar is, anders staat het helemaal niet op de foto !)
 - d.
3. Geef de leerlingen 30 minuten de tijd om een compositie te maken en te fotograferen.
 4. Elk groepje dient haar beste foto in en kiest één groepsafgevaardigde.
 5. De groepsafgevaardigde komt naar voor en toont het voorwerp dat ze geïntegreerd hebben.
 6. Projecteer nu de foto. Op het moment dat deze zichtbaar wordt voor de hele klas, begint de tijd te lopen. Wie denkt het voorwerp gevonden te hebben, klopt op zijn of haar bank. Op het moment dat iemand klopt, zet je de projectie uit (vb. Door het scherm uit te zetten of een kaartje voor de beamer te houden). Geef de leerling in kwestie de tijd om naar voren te komen. Eens hij of zij voor de foto staat, zet je de projectie terug aan. De leerling wijst het voorwerp aan. Kan hij of zij dit toch niet, keert de leerling terug naar z'n plaats en beginnen we opnieuw.
 7. Time hoe lang het duurt voor iemand uit de klas het voorwerp op de foto gevonden heeft.
 8. Het groepje wiens foto de langste zoektijd uitlokt, is gewonnen. -

Zelfevaluatie

Geef de leerlingen de opdracht om een leerpunt en conclusie te formuleren in hun beeldtaalschriftje: wat heb ik geleerd, geïllustreerd door een zelfgemaakt 'negatief' en 'positief' beeld (zie inleiding voor meer info).

kleine voorwerpen
1 camera per 4 kinderen
kaartlezer (al dan niet in de computer) en / of USB-kabel
projectiemogelijkheid
conclusieschriftjes

UITBREIDING

Je kan je foto uit oefening 2 ook verknippen tot een puzzel. Maak hiervoor eerst achteraan lijnen om later uit te knippen.

Je maakt je puzzel moeilijker door veel voorwerpen te gebruiken, gelijkaardige voorwerpen, dezelfde kleur of in heel veel puzzelstukjes knippen.

